

BENSE DÁNIEL*

A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságok jogállásának változása 2014-től napjainkig

I. Bevezetés

Az Oroszországi Föderáció Ukrajna elleni 2022. február 24-én indított támadáskor *casus belli*-ként Moszkva az Ukrajna területén élő orosz anyanyelvű polgárok, illetve a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság megóvására hivatkozott.¹ Az orosz agresszió azon hivatkozása, miszerint Ukrajna területén élő oroszok népiirtások sorozatát szenvedik el, az ukrán kormányzat pedig egyre fasizálódik, egyszerűen nem bizonyított, egyszerűen nem vehető komolyan. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságok „védelme” már valamivel megfontoltabb indok, azonban továbbra sem megalapozott.

Azért választottam kutatásom témájának a Donyecki Népköztársaságot és a Luhanszki Népköztársaságot, mert e két politikai entitás jogállása mind nemzetközi jogi, mind morális alapon több mint vitatható, de tagadhatatlanul léteznek, mint politikai tényezők és kulcsfontosságú szereplők az orosz-ukrán viszony alakulásában. Miután Oroszország elismerte a két *de facto* állam függetlenségét és szuverenitását 2022. június 29-én Szíria,² és 2022. július 13-án Észak-Korea is hasonlóan cselekedett.³ Bár az utóbbi két állam bejelentése aligha járul hozzá a két *de facto* állam nemzetközi szerepének jelentős növekedéséhez, a helyzet súlyosságát mégis csak fokozza az a tény, hogy az Oroszországi Föderáció az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja, valamint a Szovjetunió felbomlása óta komoly

* II. évfolyam, nemzetközi tanulmányok alapszak, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, témavezető: Dr. Sziebig Orsolya Johanna, adjunktus; Dr. Miletics Péter, mesteroktató.

¹ GAZDA ALBERT: *Szóról szóra lefordítottuk Vlagyimir Putyin Ukrajna elleni hadüzenetének legfontosabb részeit*. 444.hu internetes oldala. 2022. <https://444.hu/2022/02/24/szorol-szora-lefordítottuk-vlagyimir-putyin-ukrajna-elleni-hadüzenetenek-legfontosabb-reszeit> (letöltve: 2022.10.21.).

² *Szíria elismerte a luhanszki és a donyecki „népköztársaságok” függetlenségét*. Magyar Nemzet internetes oldala. 2022. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2022/06/sziria-elismerte-a-luhanszki-es-a-donyecki-nepkoztarsasagok-fuggetlenseget> (letöltve: 2022.10.21.).

³ *Észak-Korea is elismerte a donyecki és a luhanszki „népköztársaságok” függetlenségét*. HVG internetes oldala. 2022. https://hvg.hu/vilag/20220713_eszak_korea_ukrajna_nepkoztarsasag (letöltve: 2022.10.21.).

érdekeltségei vannak az Ukrajnát is magába foglaló közel-külföldön.⁴ Mindezek tükrében egy majdani orosz-ukrán „megbékélés” megszületésekor elhanyagolhatatlan szerepe lesz a két szakadár köztársaságnak, különös tekintettel arra, hogy a 2022. szeptember 30-án önkényesen elcsatolt 4 ukrán régió⁵ közül Donyeck és Luhanszk bírt valamilyen fajta államisággal. Dolgozatom célja közel sem az, hogy megpróbáljam a Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaságok legitimitását alátámasztani, az orosz agressziót relativizálni, az orosz-ukrán háborút igazolni. Mind a szakadár köztársaságok kikiáltása, azok elismerése, és Oroszország intervenciója súlyosan sérti a nemzetközi jogot, teljesen ellentmond a demokratikus értékeknek és Oroszország által vállalt nemzetközi kötelezettségek maradéktalan végrehajtásának. Így olyan nemzetközi szerződéseket szegett meg, mint maga az ENSZ Alapokmány, az 1975-ös Helsinki Záróokmány, melyekben a mai Oroszország jogelődje, a Szovjetunió vállalta az erőszak alkalmazásának elvetését, valamint az 1994-es budapesti memorandumban,⁶ az 1996-os londoni szerződésben,⁷ az 1997-ben megkötött, majd 2010-ben megerősített orosz-ukrán barátsági szerződésben és a 2014-ben és 2015-ben aláírt Minszki Egyezményekben⁸ Oroszország következetesen vállalt garanciákat Ukrajna területi integritásának és politikai függetlenségének tiszteletben tartására. Azonban bármennyire is jogtalanul jöttek létre a szakadár államok, bármennyire is hangoztathatjuk államiságuk nemlétét, nem fognak megszűnni mint tényezők, mivel ha egy hosszútávú stabilitást eredményező békét kíván elérni a nemzetközi közösség, és nem veszi figyelembe e területek problémáját, úgy a béke csak rövid fegyverszünet lesz. Ezért kulcsfontosságúnak érzem ezen kvázi államok belső legitimitásának (amennyiben van) és államiságának (amennyiben van) megértését, mivel csak ezek figyelembevételével lehet a későbbiekben olyan békét biztosítani Oroszország és Ukrajna között, mely méltányos és hosszantartó lesz.

Dolgozatomban sorba fogom venni Ukrajna a Szovjetuniótól való függetlenedésének fontosabb stációit, különös tekintettel az orosz-ukrán megállapodásokra és az ukrán politikai válság eskalálódására, a Krim-félsziget elcsatolására, majd a Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaságok kikiáltására. Ezután a két *de facto* állam államiságát vizsgálom a nemzetközi jog és saját belső jogok tükrében. Dolgozatomban elsősorban arra vagyok kíváncsi, hogy milyen mértékben teljesülnek az államiság feltételei a Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaság esetében, illetve arra, hogy milyen külső és belső legitimitással rendelkeznek. Ehhez felhasználom az ide vonatkozó nemzetközi szerződéseket, egyezményeket, valamint a két szakadár állam alkotmányát is. Végül a közelmúltban történt orosz annexiót fogom vizsgálni Donyeck és Luhanszk tekintetében.

⁴ A „közel-külföld” kifejezés egy orosz geopolitikai fogalom. A posztszovjet államok, valamint Oroszország közvetlen határvidéke, más vonatkozásban a FÁK (Független Államok Közössége) tagállamok értendők e fogalom alatt. NAGY LÁSZLÓ – SOMOGYI TAMÁS: *Az orosz geopolitika és fegyveres erők reformja (I.)*. Honvédségi Szemle 2017/3. 33. p.

⁵ D. KOVÁCS ILDIKÓ: *Oroszország elismeri a szakadár luhanszki és donyECK-i köztársaságok függetlenségét*. 24.hu internetes oldala. 2022. <https://24.hu/kulfold/2022/02/21/oroszorszag-ukrajna-luhanszk-donyeck-fuggetlenseg-elismeres/> (letöltve: 2022.10.21.).

⁶ A szerződés eredeti és teljes címe: Memorandum on security assurances in connection with Ukraine’s accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons.

⁷ A szerződés aláírásával Oroszország csatlakozott az Európa Tanácshoz.

⁸ JOANNIN, PASCALE: *Russia, Ukraine and international law*. Fondation Robert Schuman internetes oldala. 2022. <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0623-russia-ukraine-and-international-law> (letöltve: 2022.12.29.).

1. Történeti áttekintés

Még mielőtt a független Ukrajna történetét vennénk górcső alá, érdemes rövid áttekintést adni a szovjet, valamint az azt megelőző polgárháborús időszak fontosabb eseményeiről. Az orosz polgárháború ideje alatt a mai Ukrajna területén számos bizonytalan helyzetű és elhelyezkedésű politikai entitás létezett. Dolgozatom szempontjából az egyik legfontosabb ilyen államszerű alakulat az 1918. február 14-én kikiáltott Donyeck-Krivij Rih Tanácsköztársaság (későbbiekben DKRT), melynek területe magában foglalta a mai Donyeck, Luhanszk, Zaporizzsja teljes, részben pedig Herszon, Dnyipropterovszk, Harkiv és Szumi közigazgatási egységeket. Ez az átmeneti politikai entitás nem volt hosszú életű, egy hónap leforgása alatt történt kikiáltása és feloszlata. A DKRT bár először élvezte Szovjet-Oroszország segítségét az államépítésben, Lenin később mégis úgy döntött, hogy Ukrajna területén meg kell szüntetni a széttagoltságot, így a DKRT az Ukrán Tanácsköztársaság részévé vált 1918. március 19. után.⁹ A Don vidékén a polgárháború alatt több kozák állam is alakult, ezek közül a legjelentősebb a mai Ukrajna területére vetítve a Doni Köztársaság volt, mely aztán az Ukrán Tanácsköztársaság része lett. Az Ukrán Tanácsköztársaság ezek után több területi változáson esett át. Keleti határai 1922-ben, a Szovjetunió létrejöttével lettek biztosítva, majd 1939 és 1945 után nyugati határai is kialakultak. Az utolsó határkorrekcióra 1954-ben került sor, amikor a perejaszlavi megállapodás 300. évfordulója alkalmából a Krím-félsziget ünnepélyesen az Oroszországi SZSZSZK-tól az Ukrán SZSZK-hoz került.¹⁰

1.1. Ukrajna függetlenedése a Szovjetuniótól és kezdeti évei

A mai modern ukrán állam története 1991. augusztus 24-én kezdődött, amikor az ukrán Legfelsőbb Tanács kinyilvánította Ukrajna függetlenségét a Szovjetuniótól. Ugyanezen a napon elrendelték a december 1-én tartandó népszavazást a függetlenség megerősítéséről. A függetlenségi referendum eredménye egyértelmű volt, a 84%-os részvétel mellett a szavazók 90,3%-a a függetlenség mellett szavazott. Érdemes kitérni arra, hogy mind a Donyeck-i és Luhanszki Területeken a szavazók 83%-a szavazott a függetlenségre, melyek a második „leggyengébb” eredmények a Krím (67%-os részvétel mellett 54% szavazott a függetlenségre) és a Krím-félszigeten található Szevasztopol városa (63%-os részvétel mellett 57% szavazott a függetlenségre) után.¹¹ Ugyanezen a napon tartották az ország első köztársasági elnöki választását, melyet Leonyid Kravcsuk¹² nyert meg.¹³ 1992. július 9-én az orosz Legfelsőbb Tanács orosz várossá nyilvánította Szevasztopolt, egyidejűleg

⁹ *Донецько – Криворізька Радянська Республіка*. Leksika.com.ua internetes oldala. 2022. <https://leksika.com.ua/18270929/ure/donetsko-krivorizka-radyanska-respublika> (letöltve: 2022.10.11.).

¹⁰ FEDINEC CSILLA – SZAKÁL IMRE: *Szovjet-Ukrajna (1917/1922-1991)*. In: Fedinec Csilla et al.: *Ukrajna története: régiók, identitás, államiság*. Társadalomtudományi Kutatóközpont – Gondolat. Budapest, 2021. 378. p.

¹¹ KIREEV, ALEX: *Ukraine. Independence Referendum 1991*. Electoral Geography internetes oldala. 1991. <https://www.electoralgeography.com/new/en/countries/u/ukraine/ukraine-independence-referendum-1991.html> (letöltve: 2022.10.21.).

¹² Leonyid Kravcsuk Ukrajna első elnöke volt. Elnöki ciklusa 1991-1994-ig tartott. A Szovjetunió felbomlása előtt számos magasrangú tisztséget töltött be.

¹³ FEDINEC CSILLA – SZAKÁL IMRE: *A független Ukrajna (1991-2019)*. In: Fedinec Csilla et al.: *Ukrajna története: régiók, identitás, államiság*. Társadalomtudományi Kutatóközpont – Gondolat. Budapest, 2021. 396. p.

az orosz Fekete-tengeri flotta központi kikötőjévé és központjává tette. A vitát még ebben az évben rendezte Kravcsuk ukrán és Borisz Jelcin orosz elnök, így Szevasztopol Ukrajna része maradt, de kikötőjét szabadon használhatta az orosz Fekete-tengeri flotta.¹⁴ Ukrajna területi integritásának sérthetlenségét 1994. december 5-én, a Budapesti Memorandum aláírásával Oroszország, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok is megerősítette.¹⁵ Az Orosz-Ukrán Barátsági Szerződés 1997. május 31-ei aláírásával Oroszország újra megerősítette Ukrajna területi sérthetlenségét, valamint elengedte a szovjet érából rá maradt tartozásait.¹⁶

A szovjet alkotmányt hivatalosan 1996-ig hatályban volt, ebben az évben fogadták el Ukrajna első demokratikus alkotmányát. Az új ukrán alkotmány kinyilvánította Ukrajna területének egységét és oszthatatlanságát, Ukrainát unitárius államként határozva meg. Azonban mégsem lehetett teljes egységről beszélni, mivel a Krím-félsziget Krími Autonóm Köztársaság néven autonómiát kapott. Ezek mellett két különleges jogállású várost említ az alkotmány,¹⁷ Kijevet és a Krím-félszigeten elhelyezkedő Szevasztopolt.¹⁸ A független Ukrajna első és eddig egyetlen népszámlálását 2001-ben tartották, melynek eredményei a későbbiek szempontjából kifejezetten érdekesek a Donyecki és Luhanszki területekre vonatkozóan. A Donyecki területen a lakosság 50%-a vallotta magát orosz anyanyelvűnek, de csak 39%-a vallotta magát orosz nemzetiségűnek. Ezzel egyidőben Luhanszkban az eredmények 60%-os anyanyelvi és 38%-os nemzetiségi megoszlást mutatnak. Ukrajnában több mint 37,5 millió ember vallotta magát ukrán nemzetiségűnek és ezzel szemben kicsit több mint 8,3 millió ember vallotta magát orosz nemzetiségűnek.¹⁹

1.2. A két Majdan és az ukrán politikai paletta megváltozása

Ukrajna történelmében a 2004. évi novemberi elnökválasztás különösen fontosnak bizonyult. Viktor Janukovics a Régiók Pártjának jelöltje, és Viktor Juscenko ekkor függetlenként indul jelölt, de a Mi Ukrainánk párt elnöke között zajlott az elnök választás. Janukovics, aki korábban a Donyecki Terület Állami Közigazgatási Hivatalának volt elnöke, oroszbarát politikája miatt Moszkva támogatást élvezte, így nem volt csoda, hogy az elnökválasztást Janukovics nyerte meg.²⁰ Juscenko nem nyugodott bele az eredményekbe és szavazóit tiltakozásra szólította fel. A tiltakozáshoz csatlakozott a Mi Ukrainánk

¹⁴ FEDINEC CSILLA: *Ukrajna, 1991-2018*. In: Fedinec Csilla (szerk.): „Kijevi csirke”: (Geo)politika a mai Ukrajnában. Kalligram, Budapest, 2019. 283. p.

¹⁵ A szerződésre Ukrajna, Fehéroroszország és Kazahsztán atomsorompó egyezményhez való csatlakozása miatt került sor. Az egyezmény értelmében Ukrajna leszerelte atomarzenálját, mely ekkor a harmadik legnagyobb volt a világon.

¹⁶ FEDINEC 2019, 283-284 pp.

¹⁷ HALÁSZ IVÁN: *Ukrajna*. In: Halász Iván – Szabó Zsolt: Alkotmány és kormányzás Kelet-Európában. Gondolat – Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete. Budapest, 2021. 303-304. pp.

¹⁸ Szevasztopol különleges jogállását az 1992-ben kötött orosz fekete-tengeri flottáról szóló bilaterális szerződés követelte meg.

¹⁹ BOCHKOVSKA, ALLA – KOCSIS KÁROLY – RUDENKO, LEONID: *Ethnicity, Language and Religion*. In: Kocsis Károly – Rudenko, Leonid – Schweitzer Ferenc (szerk.): Ukraine in maps. Institute of Geography, National Academy of Sciences of Ukraine – Geographical Research Institute Hungarian Academy of Sciences. Kyiv – Budapest, 2008. 55-57. pp.

²⁰ *Profile: Viktor Yanukovich*. BBC News internetes oldala. 2010. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4038803.stm> (letöltve: 2022.10. 22.).

párton kívül Julia Timosenko blokkja, illetve az ukrán Szocialista Párt.²¹ Tiltakozási hullám söpört végig az országon, amit szokás „narancsos forradalomnak”²², vagy „első Majdannak”²³ nevezni. A későbbi események tükrében ezen a ponton fontos megemlíteni egy ekkor még teljesen lényegtelen politikai szervezet működésének kezdetét, amely városi szervezet (később regionális szintű) a Donyec Köztársaság nevet viseli. A szervezet 2005-ben kezdte meg működését, megalapításának oka a narancsos forradalom elleni, oroszbarát kiállás.²⁴ A szervezet célja a független Donyec Köztársaság megalakítása volt, amely területét tekintve megegyezett volna a hajdani Donyeck-Krivij Rihi Tanácsköztársaság területével. A mozgalom alapítói a későbbi események fontos résztvevői, Andrej Purgin és Oleg Frolov voltak.²⁵ A Legfelsőbb Tanács politikai válságnak nyilvánította a helyzetet, pár nappal később az ukrán Legfelsőbb Bíróság érvénytelennek nyilvánította az elnökválasztást. Még ugyanebben az évben decemberben új elnökválasztást tartottak, melyet Viktor Juscsenko nyert meg.²⁶

Juscsenko elnökségi időszakát a kiújuló kormányválságok a nyugati nyitás, valamint orosz zsarolások jellemezték. Juscsenko elnökké választása után 2005-ben Oroszország fel akarta bontani az Ukrajnával kötött barter-megállapodást, amennyiben Ukrajna nem járul hozzá a magasabb gázárak kifizetéséhez. A gázár körül kialakult politikai huzavona végül abba torkollott, hogy 2006. január 1-én a Gazprom leállította a gázszállításokat Ukrajnába. Három nappal később az ukrán fél beleegyezett a magasabb tarifák kifizetésébe. 2008-ban a bukaresti NATO-csúcson Vlagyimir Putyin orosz elnök egy esetleges NATO-Ukrajna közeledés esetén területi követeléseket helyezett kilátásba Ukrajnával szemben, 2009-ben pedig Oroszország fel is függesztette a gázszállítást Ukrajnába.²⁷

Az első komoly kormányválságra 2006-ban került sor. A 2006-os ukrán parlamenti választásokon 3%-os parlamenti küszöb mellett 5 párt került be. A legtöbb szavazatot nyert párt 32,1%-al az elnökválasztást elvesztő Viktor Janukovics Régiók Pártja volt. A narancsos forradalmat támogató Julia Timosenko blokk (22,2%), a Mi Ukrajnánk (13,9%) és a Szocialista Párt (5,6%) koalícióra lépéssel alakított kormányt,²⁸ mely koalíció beszédes módon a narancsos koalíció nevet kapta. Ukrajna miniszterelnöke Julia Timosenko lett. A parlamentbe a legkisebb nagy pártként bejutott a Kommunista Párt, mely a szavazatok 3,6%-át nyerte meg. A narancsos koalíció megalakulása után kevesebb mint egy hónappal a Szocialista Párt bejelentette kilépését. Ennek közvetlen következményeként megalakult a Régiók Pártjából, a Kommunista Pártból és a Szocialista Pártból álló válság ellenes koalíció, mely aztán nevét nemzeti egység koalícióra változtatta, melynek miniszterelnöke

²¹ FEDINEC CSILLA – SZAKÁL IMRE: *A független Ukrajna (1991-2019)*. In: Fedinec Csilla et al.: *Ukrajna története: régiók, identitás, államiság. Társadalomtudományi Kutatóközpont – Gondolat. Budapest, 2021. 422. p.*

²² A Mi Ukrajnánk párt hivatalos színeről kapta a nevét.

²³ Az elnevezés Kijev főteréről, a Függetlenség Tértől származik. A Majdan ukránul teret jelent.

²⁴ LAVETA, MARCO: *[eng subs] Interview with DPR founder Oleg Frolov about history of Donetsk Republic*. 2018. március 3. <https://www.youtube.com/watch?v=MMUXGh9mh-I> (letöltve: 2022.11.17.).

²⁵ *Таблица. Политические партии и общественные движения в ДНР. Студопедия* internetes oldala. 2020. https://studopedia.ru/24_63060_tablitsa-politicheskie-partii-i-obshchestvennie-dvizheniya-v-dnr.html (letöltve: 2022.11.17.).

²⁶ FEDINEC 2019, 286-287 pp.

²⁷ Uo. 287-289. pp.

²⁸ ZAWADA, ZENON: *Party of the Regions, Tymoshenko Bloc top polls in parliamentary elections*. The Ukrainian Weekly, 2006/14. 1. p. http://ukrweekly.com/archive/pdf3/2006/The_Ukrainian_Weekly_2006-14.pdf (letöltve: 2022.10.22.).

Viktor Janukovics lett. 2007-ben Juscsenko mint államfő feloszlatta a parlamentet és új parlamenti választásokat írt ki.²⁹

Az új választások eredménye-képpen a legerősebb pártnak továbbra is a Régiók Pártja bizonyult a szavazatok 35,9%-ával. A parlamentbe bejutott továbbá Julia Timosenko Blokkja (32,1%), a Mi Ukrajnánk (14,8%), A Kommunista Párt (5,6%) valamint Volodomir Litvin, a parlament elnöke által vezetett Litvin Blokkja (4,1%),³⁰ az újonnan felállt parlament újra Julia Timosenkot választotta Miniszterelnöknek.³¹ A parlamenti választások sikerei ellenére a 2010-es ukrán elnökválasztást, mely Julia Timosenko és Viktor Janukovics között zajlott, Janukovics nyerte meg. Janukovics győzelmével egy éles keletre fordulás köszöntött be az állam politikájába. Még 2010-ben meghosszabbították az orosz Fekete-tengeri flotta szevasztopoli állomásozását 2042-ig. A 2012-ben tartott parlamenti választásokon a Régiók Pártja továbbra is a legerősebb párt maradt, de erősen meggyengült, a szavazatok 30%-át gyűjtötte be, míg az egyesült ellenzéki Batykvicscsina párt lett a második legerősebb a maga 25,5%-ával. A politikai paletta ezen választás után erősen megváltozott. A Kommunista Párt a szavazatok 13,1%-át szerezte meg, illetve bejutott a parlamentbe két másik párt, a liberális Európa párti UDAR (13,9%), és a szélsőjobboldali Szabadság párt (10,4%).³²

Hamarosan azonban újabb politikai válság következett az országban, mivel a kormány 2013. november 21-én nyolc nappal az Európai Unióval kötendő társulási szerződés aláírása előtt kihátrált abból. A lépésre alighanem a Kreml bírta rá Janukovicsot, így a kormányt is.³³ Erre a lépésre emellett több tényező is sarkallhatta az ukrán vezetőt. Egyrészt ő maga is orosz többségű területről, Donyeckről származott és oroszparti politikát képviselt. Emellett a Kreml még mindig eredményesen tudta zsarolni Ukrajnát a gázszállításokkal kapcsolatban bármilyen gazdasági vagy politikai kérdés tükrében. Oroszország nem csak a gázzal próbálta Ukrajnát egyre szorosabban magához láncolni, de az önzetlen segítő szerepében is fel-fel lépett. 2013-ban Ukrajna egyéves állami finanszírozási költsége 15 milliárd dollár volt, amit Oroszország készségesen hajlandó lett volna megtámogatni ugyanekkora értékű orosz államkötvény kibocsátásával, melyet Janukovics elnök el is fogadott.³⁴ Ukrajnát újabb tiltakozás hullámok rázták meg, mellyel kezdetét vette a „második Majdan” (Euromajdan), azaz a Méltóság Forradalma. A gyülekezési szabadság korlátozása³⁵ után a tüntetők erőszakosabbak lettek. Autógumikat gyűjtöttek föl, Molotov-koktélokot használtak a rendőrség ellen, középületeket és rendőrségi fegyverraktárakat foglaltak el, mindez leginkább a nyugati és a középső megyékben volt jellemző.

Az alábbi térkép Ukrajna közigazgatási egységei szerint mutatja be a tüntetések jellegét 2014. január végén. Jól megfigyelhető, hogy az ukrán anyanyelvű régiókban sokkal intenzívebben zajlott az Euromajdan, lényegében itt került sor a területi adminisztrációs

²⁹ FEDINEC 2019, 288. p.

³⁰ *Ukraine, Verkhovna Rada (Parliament). Elcetions in 2007.* Inter-Parliamentary Union internetes oldala. 2007. http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2331_07.htm (letöltve: 2022.10.22.).

³¹ FEDINEC 2019, 288. p.

³² With all party lists ballots counted, Regions Party gets 30%, Batkivschyna 25.54%, UDAR 13.96%, Communists 13.18%, Svoboda 10.44%. Kyiv Post internetes oldala. 2012. <https://www.kyivpost.com/article/content/oct-28-parliamentary-election/with-all-party-lists-ballots-counted-regions-party-gets-30-batkivschyna-2554-udar-1396-communists-1318-svoboda-1044-315790.html> (letöltve: 2022.10.22.).

³³ SZ. BÍRÓ ZOLTÁN: *Oroszország és az ukrajnai válság.* Mozgó Világ 2016/9. 41. p.

³⁴ ISASZEGI JÁNOS: *A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, ... a létezésért! Válságövezetek konfliktusai és háborúi.* Gondolat. Budapest, 2015. 111-112. pp.

³⁵ 2014. január 16-án a parlament elfogadta a majd Janukovics aláírta a gyülekezést korlátozó törvénycsomagot.

épületek „megostromlására” és elfoglalására, azonban számos orosz többségű régiókban is sor került a kormányzati épületek megtámadására, valamint az is jól látható, hogy alig volt olyan terület, ahol ne került volna sor kormányellenes tüntetésekre.

1. sz. kép

Az ukrajnai kormányellenes tüntetések regionális vonatkozásában.

Forrás: <https://twitter.com/AFP/status/427879928302800897/photo/1> alapján.

Február 18-20 között Kijev főterén többször sortűzet nyitottak a tüntetőkre.³⁶ Janukovics ígéretet tett az helyzet konszolidálására, majd elhagyta Kijevet és hamarosan az orosz titkosszolgálat (FSZB) segítségével Ukrajnát is és Oroszországba menekült.³⁷ Az Euromajdnannak több következménye lett. Többek között megbukott Viktor Janukovics, mely egyben az orosz „barátság” felmondását is jelentette. Mivel Ukrajnában nagy számban él orosz kisebbség, akik ezek után okkal érezhették későbbi diszkrimináció áldozatainak magukat, több körben felvetődött az orosz nyelv hivatalossá tételének, és az ország föderalizálásának kérdése is.³⁸

1.3. A Krim-félsziget elcsatolása és a Népköztársaságok függetlenedése

A Janukovics-rendszer összeomlását a Kreml próbálta a lehető legtöbb eszközzel álcázni a nemzetközi közösség előtt. Ennek keretében még 2014. február 20. előtt orosz titkosszolgálati csoport érkezett Kijevbe, melynek vezetője az FSZB nemzetközi kapcsolatokért felelős részlegének vezetője, Szergej Beszeda volt. Janukovics bukását azonban ők sem tudták megakadályozni.³⁹

³⁶ ISASZEGI 2015, 112. p.

³⁷ FEDINEC 2019, 290. p.

³⁸ HALÁSZ 2021, 308. p.

³⁹ SZ. BÍRÓ ZOLTÁN 2016, 43. p.

A Krím-félsziget annektálásának előkészítése már február 20-án elkezdődött, és február 26-án kezdetét is vette annak lebonyolítása. Érdekes azonban megjegyezni, hogy a folyamatot nem az FSZB emberei, hanem az orosz katonai hírszerzés egységei (GRU) végezték. A GRU-katonák, avagy a „zöld emberkék” február 26-án a Krími Autonóm Köztársaság fővárosában, Szimferopolban körbevették az autonóm köztársaság parlamentjének épületét, leváltották az krími kormányfőt és újat neveztek ki.⁴⁰ Az ezt követő napokban a zöld emberkék folyamatosan vonták ellenőrzésük alá a félsziget reptereit, laktanyáit és kikötőit. Ukrán részről nem történt ellenállás, mivel egyrészt politikai válság volt az országban, így a végrehajtás és a törvényhozás is meg volt bénulva. Másrészt Oroszország sakkban tartotta Ukrajnát azzal a lépésével, hogy csapatainak egy részét Ukrajna keleti határaihoz vezényelte,⁴¹ valamint a Dnyeszter Menti Köztársaság területén állomásozó orosz csapatok is hadgyakorlatoztak Ukrajna nyugati határainak közelében.⁴² A tehetetlenség és az orosz érdekek következtében 2014. március 11-én az autonóm köztársaság parlamentje és Szevasztopol városának tanácsa kinyilatkoztatta függetlenségét, majd március 16-án függetlenségi népszavazást tartottak a félszigeten.⁴³ A népszavazáson nem lehetett a Krím függetlensége mellett dönteni, csak az Ukrajnához, vagy Oroszországhoz való tartozás között lehetett választani. A népszavazáson 83%-os részvételi arány mellett a szavazók 96,7%-a az Oroszországhoz való tartozást választotta. Ukrajna és a nemzetközi közösség sem az eredményt, sem a népszavazást nem fogadja el, mivel a népszavazáson nem voltak jelen sem ukrán, sem független megfigyelők, valamint Oroszország a népszavazás lebonyolítása alatt a nemzetközi jogot több tekintetben is súlyosan megsértette.⁴⁴ A Krím-félsziget annexiója azért volt fontos Oroszország számára, mert ezzel tudta biztosítani a Fekete-tengeri flotta mozgásszabadságát Janukovics bukása után is.⁴⁵ Március 20-án Ban Ki Mun ENSZ-főtitkár Moszkvában tárgyalt Putyinnal az ukrán válság megoldásáról. Az orosz fél komolytalanságát mi sem jelzi jobban, mint hogy pontosan ugyanezen a napon hagyta jóvá az Állami Duma alsóháza a Krím és Szevasztopol csatlakozásáról szóló megállapodást.⁴⁶ Az annexiót Oroszország azzal magyarázta, hogy kötelessége megvédeni a Krímben élő oroszokat az ukránok elnyomásától.⁴⁷ Ez a fajta indoklás már csak azért sem állja meg a helyét, mert a Krím, mint már többször is írtam, autonómiát élvezett Ukrajnában, valamint 2012-ben még Janukovics ideje alatt az ukrán Legfelsőbb Tanács egy olyan nyelvtörvényt fogadott el, mely regionális szinten biztosít jogokat a kisebbségi (így az orosz) nyelveknek is.⁴⁸

Ukrajna nyugati és középső területein keletkezett felfordulást az orosz titkosszolgálatok nem csak a Krím tekintetében használták ki. A Krím elcsatolásakor Rusztam Temirgalijev

⁴⁰ Sz. BÍRÓ ZOLTÁN 2016, 43. p.

⁴¹ ISASZEGI 2015, 113. p.

⁴² Uo. 117. p.

⁴³ FEDINEC 2019, 291. p.

⁴⁴ SIMON, ILYA: *The dubious Crimean referendum on annexation by Russia*. The Washington Post internetes oldala. 2014. <https://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2014/03/17/the-dubious-crimean-referendum-on-annexation-by-russia/> (letöltve: 2022.10.22.).

⁴⁵ E mozzanat mögött minden bizonnyal az orosz paranoia állhatott, ugyanis jogilag semmi nem veszélyeztette a szerződés 2042-ig való hatályban maradását.

⁴⁶ ISASZEGI 2015, 114-116. pp.

⁴⁷ *Az Európai Parlament felszólítja Oroszországot, hogy vonja vissza csapatait Ukrajnából*. Európai Parlament internetes oldala. 2014. <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/ukrajna-europai-jovo/20140312IPR38707/az-ep-felszolitja-oroszorszagot-hogy-vonja-vissza-csapatait-ukrajnabol> (letöltve: 2022.10.22.).

⁴⁸ FEDINEC 2019, 289. p.

krími miniszterelnök-helyettes nyilatkozta azt, hogy nem csak a Krím esetében akarnak az emberek Oroszországhoz tartozni, hanem Donyeckben, Luhanszokban és Harkovban is az emberek 75%-a orosz párti és nem akarja elfogadni Ukrajna fennhatóságát.⁴⁹ Temirgalijev ekkor már alighanem tudatában volt annak, hogy az FSZB és a GRU nem csak a Krímre, de az előbb említett kelet-ukrán területekre is szemet vetettek. A Majdan tüntetésekkel együtt, egyfajta reakcióként kezdődtek el az Anti-majdan tüntetések, melyek Ukrajna oroszajkú vidékein kaptak lángra. A tüntetők Janukovics mellett és az oroszbarát politika folytatása mellett vonultak az utcára, bár létszámuk messze elmaradt a Majdan tüntetőitől.⁵⁰ Az Anti-majdan tüntetéseket nem csak a helyi orosz nemzetiségű polgárok, hanem oroszországi aktivisták, később zsoldosok is segítették.

Az orosz titkosszolgálatok provokációja odáig fajult,⁵¹ hogy 2014. április 6-án donyеcki tüntetők elfoglalták a donyеcki államigazgatási épületet, ahol kikiáltották a Donyecki Népköztársaságot, majd pár órára rá ugyanez a forgató könyv játszódott le a Harkovi Területen, ahol az ottani tüntetők a Harkovi Népköztársaságot kiáltották ki.⁵² A Harkovi Népköztársaságot, amelyet államnak egyáltalán nem lehet nevezni, sokkal inkább csak „kezdeményezésnek” vagy „mozgalomnak”, az ukrán fegyveres erők két nap után elfojtották.⁵³ Az odesszai Anti-majdan tüntetők már március 3-án követelték az Odesszai Terület autonóm köztársasággá alakulását, melyet természetesen Odessza város vezetése nem vett komolyan. A tüntetők megpróbálták elfoglalni az adminisztrációs épületet, de a rendőrség ezt megakadályozta.⁵⁴ Április 16-án kikiáltásra került az Odesszai Népköztársaság,⁵⁵ melyet kikiáltása után 50 perccel meg is szüntettek. A kikiáltás az Anti-majdan internetes oldalán történt, azonban az ukrán hatóságok megkérdezésére az Anti-majdan tagadta, hogy kinyilvánították volna Odessza függetlenségét, így gyorsan és dicstelenül véget ért az Odesszai Népköztársaság története.⁵⁶ Ez idő alatt tovább folytatódtak Donyeckben az utcai harcok. A tüntetők barikádokat emeltek, középületeket foglaltak el és rongáltak meg, folyamatos tüzharc alakult ki a tüntetők és az ukrán hatóságok között. A Donyecki Népköztársaság „erői”, melyek javarészt civilekből és feltehetően orosz zsoldosokból álltak. A Donyecki terület fontosabb és Donyeckhez közeli városokban is szembe szálltak az ukrán állammal.

⁴⁹ HARDING, LUKE: *Crimea votes to secede from Ukraine in 'illegal' poll*. The Guardian internetes oldala. 2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/16/ukraine-russia-truce-crimea-referendum> (letöltve: 2022.10.22.).

⁵⁰ WRIGHT, WILL: *Meet Russia's New Activists, the Anti-Maidan Movement*. GlobalVoices internetes oldala. 2015. <https://globalvoices.org/2015/02/20/meet-russias-new-activists-the-anti-maidan-movement/> (letöltve: 2022.10.22.).

⁵¹ Sz. BÍRÓ ZOLTÁN 2016, 46. p.

⁵² JÁRABIK BALÁZS – SHAPOVALOVA, NATALIA: *How Eastern Ukraine Is Adapting and Surviving: The Case of Kharkiv*. Carnegie Europe internetes oldala. 2018. <https://carnegieeurope.eu/2018/09/12/how-eastern-ukraine-is-adapting-and-surviving-case-of-kharkiv-pub-77216> (letöltve: 2022.10.22.).

⁵³ RUDENKO, OLGA: *Kharkiv settles down, while pro-Russian separatists still hold buildings in Luhansk, Donetsk*. Kyiv Post internetes oldala. 2014. <https://www.kyivpost.com/article/content/war-against-ukraine/kharkiv-settles-down-while-pro-russian-separatists-still-hold-buildings-in-luhansk-donetsk-342517.html> (letöltve: 2022.10.22.).

⁵⁴ *В Одессе накалились страсти: противники киевской власти осадили ОГА. К ним вышел Скорик (фоторепортаж)*. Infocenter.od.ua internetes oldala. 2014. <https://web.archive.org/web/20140303154521/http://info-center.od.ua/9882-v-odesse-nakalilis-strasti-protivniki-kiievskoy-vlasti-osadili-oga-k-nim-vyshel-skorik-fotoreportazh.html> (letöltve: 2022.10.23.).

⁵⁵ *Одеські сепаратисти в інтернеті оголосили „Одеську республіку”*. Ukrainska Pravda internetes oldala. 2014. <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/16/7022611/> (letöltve: 2022.10.23.).

⁵⁶ *Одеський Антимайдан боїться, що ніякої республіки не оголошував*. Ukrainska Pravda internetes oldala. <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/16/7022625/> (letöltve: 2022.10.23.).

Így történt ez Horlivkában, Makijivkában, Khartsyz’kban is. Zavargások és épületfoglalások történtek ekkor még Mariupolban is, de az ottani szeptarizmus gyengének mutatkozott.⁵⁷ A helyzet Luhanszkban is egyre feszültebbé vált. Tüntetők egy csoportja április 15-16-a között elfoglalta az ukrán Állambiztonsági Szolgálat (SBU) épületét,⁵⁸ majd a következő napokban egyéb állami adminisztrációs épületet. A luhanszki szeptaristák 2014. április 27-én kiáltották ki a Luhanszki Népköztársaságot.⁵⁹ Az alábbi térkép pontosan megmutatja, hogy Ukrajnán, azon belül Luhanszk és Donyeck megyéken belül hol helyezkednek el a szakadár köztársaságok.

2. sz. kép

A Donyeck és a Luhanszki Népköztársaság elhelyezkedése Ukrajnán belül.

Forrása: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2022/02/mi-valtozik-a-szakadar-teruletek-fuggetlensegevel>

Az jól látható, hogy a szeptarizmus a főleg az oroszok lakta területeken volt a leg-erősebb, azonban támogatottságuk eltérő volt régióként és városokként is. Harkovban a szeptarizmus 2 napig tartott, az Odesszai Népköztársaság kikiáltását tulajdonképpen csak álhírként lehet kezelni, a mariupoli tüntetések pedig hamar lenyugodtak. Azonban az ország legkeletibb és leginkább oroszok lakta területein, Donyeckben és Luhanszkban a szeptarizmus kifejezetten erősnek bizonyult, olyannyira, hogy az ukrán hatóságok sem

⁵⁷ *Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine – based on information received up until 20 April 2014, 20:00 (Kyiv time).* Organization for Security and Co-operation in Europe. 2014. <https://www.osce.org/ukraine-smm/117881> (letöltve: 2022.10.23.).

⁵⁸ *Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine: information received up until Wednesday, 16 April 2014, 20:00 (Kyiv time).* Organization for Security and Co-operation in Europe. 2014. <https://www.osce.org/ukraine-smm/117813> (letöltve: 2022.10.23.).

⁵⁹ FEDINEC 2019, 291 p.

a lázongásokat nem tudták leverni, sem a 2014. május 11-én mindkét szakadár „köz-társaság” területén megrendezett függetlenségi népszavazást nem tudta megakadályozni. A népszavazások a donyECK-i és luhanszki szeparatisták fegyveres csoportjaik által felügyelt területeken zajlottak. A népszavazást egy állami, illetve nemzetközi szervezet sem hagyta jóvá, jogszerűségét nem biztosították sem az ENSZ, sem az EBESZ megfigyelői.⁶⁰ A referendum Donyeckben a függetlenség 89%-os támogatottságával, míg Luhanszokban 96%-os támogatottsággal zárult.⁶¹ A Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaság ezzel a lépéssel megerősítette belső legitimitását. A két de facto országot azonban ekkor még Oroszország sem ismerte el. A két szakadár állam nemzetközi elismerésére 2022-ig egyedül Dél-Osz-étia részéről került sor,⁶² mely állam szintén nem rendelkezik nemzetközi elismertséggel.

II. A Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaság politikai és közjogi berendezkedése

1. A Donyeck-i Népköztársaság politikai berendezkedése

1.1. Jelentősebb személyek és események a Donyeck-i Népköztársaság kezdeti időszakában

A Donyeck régióban felszított szeparatista szeleket egy oroszbarát ukrán militáns nacionalista, Pavel Gubarev tudta leginkább befogni. Személye a 2014-es Anti-majdan előtt alig volt ismert,⁶³ az események forgatagában azonban mégis ő volt az, aki leginkább kiemelkedett. Ő alapította meg a Donbasszi Népi Milíciát, illetve 2014. március 1-én „megválasztatta” magát Donyeck népi kormányzójává. Pár nappal később az ukrán titkosszolgálat letartóztatta és elszállíttatta. A donyECK-i adminisztrációs épület megrohanásakor és elfoglalásakor a békétlen tüntetők szabadon bocsátását követelték.⁶⁴ Gubarev helyettese volt az oroszbarát fegyveres erők élén Denis Pushilin, aki igen nagy ívű karriert futott be a szeparatisták körében. 2014. április 7-én a Donyeck-i Népköztársaság „kormányának” egyik vezető szereplője lett. Pushilin a tüntetések előtt is próbálkozott politikai szerepet vállalni. A 2013-as ukrán parlamenti választásokkor képviselőjelöltként el is indult a Donyec Köztársaság mozgalom színeiben, de a szavazatok mindössze 0,08%-át tudhatta magáénak.⁶⁵ A Népi Milícia mellett a 2005-ben alapított Donyec Köztársaság aktivistái is erősen próbálkoztak kivenni részüket a hatalomból. A mozgalom egyik

⁶⁰ KASIANENKO, NATALIJA: *Internal Legitimacy and governance in the absence of recognition: the cases of the Donetsk and Luhansk „People’s Republics”*. Ideology and Politics 2019/1. 119-120. pp.

⁶¹ HARDING, LUKE: *Ukraine: pro-Russia separatists set for victory in eastern region referendum*. The Guardian internetes oldala. 2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/may/11/eastern-ukraine-referendum-donetsk-luhansk> (letöltve: 2022. 10. 23.).

⁶² KARPOV, SERGEI: *South Ossetia recognizes independence of Donetsk People’s Republic*. TASS Russian News Agency internetes oldala. 2014. <https://tass.com/world/738110> (letöltve: 2022. 10. 23.).

⁶³ Pavel Gubarev. Prabook internetes oldala. 2021. <https://prabook.com/web/pavel.gubarev/2181159> (letöltve: 2022. 10. 17.).

⁶⁴ COYNASH, HALYA: *Putin’s Neo-Nazi Helpers*. Kharkiv Human Rights Protection Group internetes oldala. 2014. <https://khpg.org/en/1394442656> (letöltve: 2022. 11. 17.).

⁶⁵ Denis Pushilin. Putin’s List internetes oldala. 2019. <https://www.spisok-putina.org/en/personas/pushilin-2/> (letöltve: 2022. 11. 17.).

alapítója, Andrej Purgin a spontán megalakult „Néptanács” elnöke lett,⁶⁶ míg a másik alapító, Oleg Frolov Purgin helyettese lett. A donyecki adminisztrációs épület megrohanását és elfoglalását egy bányavillanyszerelő, Alekszandr Zaharczenko vezette, akinek a kezében összpontosult a tényleges hatalom.⁶⁷ A harcok Zaharczenko vezetése alatt kezdtek el leginkább kiéleződni és eldurvulni, illetve az ő vezetése alatt szilárdult meg a Donyecki Népköztársaság is.⁶⁸

A különböző katonai vezetők (köztük Pushilin és Zaharczenko) és oroszbarát civilekből összeállt Donyecki Népköztársaság Legfelsőbb Tanácsa, mely 2014. május 14-én fogadta el a Donyecki Népköztársaság alkotmányát. Az alkotmány preambulumban már kilátásba helyezték Oroszországhoz való csatlakozásukat, de legalábbis az „orosz-világhoz” való tartozásukat. Az alkotmány több pontja is kitér arra, hogy mi történik a Donyecki Népköztársasággal ha egy föderatív állam részévé válna.⁶⁹ Természetesen kétség nem fér hozzá, hogy ez a föderatív állam az Oroszországi Föderációt jelenti. Az alkotmány külsőségeiben és tartalmában biztosít minden demokratikus és emberi jogot,⁷⁰ kijelenti, hogy a Donyecki Népköztársaság demokratikus jogállam,⁷¹ és megjelenik a népszuverenitás elve is.⁷² Azonban beszámolóik alapján ez valóban csak formaiság, és a Donyecki Népköztársaság karhatalma rendszeresen megsérti az emberi és szabadságjogokat. Ezek az esetek azt bizonyítják, hogy az alkotmány pusztán a szakadár köztársaság belső legitimitásának megteremtésére volt hivatott, de az abban foglaltak nem kötelezik az államot bizonyos jogok tiszteletben tartására, illetve az alkotmányban vállalt kötelezettségek betartására. Erre kitűnő példát mutat egy donyecki blogger, Fasik Donyeckij esete.⁷³ A blogger elmondása szerint kritikus hangvétele, ukránbarát véleményformálása és gondolat nyilvánítása miatt a Donyecki Népköztársaság állambiztonsági minisztériuma körözi őt,⁷⁴ ami a Donyecki Népköztársaság részéről a saját alkotmányával ellentétes, mivel alkotmánya biztosítja a gondolat- és szólásszabadságot.⁷⁵ Egy másik eset, ami szintén azt támasztja alá, hogy az alkotmány csak formálisan védi az állampolgárokat, az Vaszil Ivanyuk görögkatolikus pap esete. A görögkatolikus pap elmondása szerint, a Donyecki Népköztársaság területén a görögkatolikus egyház minden tagja, a papok és a hívők is veszélynek vannak kitéve vallási meggyőződésük miatt. A görögkatolikus papot saját elmondása szerint, egy szakadár által birtokolt ellenőrző ponton csak azért nem kutatták át, mert azt gondolták róla, hogy a moszkvai patriarchátushoz tartozik.⁷⁶

⁶⁶ Пургин Андрей Евгеньевич. Politrada internetes oldala. 2022. <https://politrada.com/dossier/Andrey-Evgenevich-Purgin/> (letöltve: 2022.11.17.).

⁶⁷ ALEKSANDER VASOVIC: *Ex-electrician backed by Putin helps unite Ukraine rebels*. Reuters internetes oldala. 2015. <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-zakharchenko-idUKKBN0LE1DZ20150210> (letöltve: 2022.11.17.).

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ Constitution of the Donetsk Peoples Republic. https://web.archive.org/web/20220225023221/https://dnrsovetsu/doc/constitution/constitution_06.03.2020.docx (letöltve: 2022.11.17.).

⁷⁰ Uo. art. 12-53.

⁷¹ Uo. art 1.

⁷² Uo. art. 2.

⁷³ EPERJESI ILDIKÓ – OLKESZANDR KACSURA: *Sorskönyv a frontról. Háborús foszlányok*. Kossuth. Budapest, 2019. 354. p.

⁷⁴ Uo. 354-356. pp.

⁷⁵ Constitution of the Donetsk Peoples’s Republic, art. 22. sec. 1.

⁷⁶ EPERJESI – KACSURA 2019, 292-293. pp.

1.2. A Donyecki Népköztársaság törvényhozó és végrehajtó hatalma a Donyecki Népköztársaság alkotmányának alapján

A fentiek alapján az állapítható meg, hogy a Donyecki Népköztársaság alkotmányában (továbbiakban: az alkotmány) foglalt bizonyos ideológiai alapon bekerülő polgári és emberi szabadságjogok pusztán formalitásként jelennek meg, és a hatalom nem tulajdonít nekik kifejezetten nagy és mérvadó szerepet. Azonban az alkotmány magában foglal néhány gyakorlati elemet, amik alapján megalkották a Donyecki Népköztársaság belső állami működését. A bírói hatalomról és az igazságszolgáltatás rendszeréről azért nem írok a jelenlegi munkámban, mert az állam működését tekintve nem tartom kiemelt jelentőségűnek. Annyit azonban érdemes megjegyezni, hogy a Donyecki Népköztársaságban nem működik alkotmánybíróság, mely tény igencsak „beárazza” az alkotmány jogállamisági klauzuláját. Magát az alkotmányt napjainkig 7 alkalommal módosították, legutoljára 2020-ban.⁷⁷ Az alkotmány kimondja a hatalmi ágak elválasztását is.⁷⁸

A Donyecki Népköztársaság törvényhozó szerve a Néptanács. Az alkotmány alapján a Néptanács 100 képviselőből áll, akiket 4 éves időszakra választanak.⁷⁹ Választhatóság szempontjából érdemes kiemelni, hogy a választásokon nem csak a Donyecki Népköztársaság állampolgárai, hanem az Oroszországi Föderáció választásra jogosult állampolgárai is indulhatnak, mint képviselőjelöltek.⁸⁰ A képviselőket közvetlenül és titkosan választanak a donyecki állampolgárok. Az aktív választójog általános és egyenlő.⁸¹ A Néptanács lényegét tekintve nem tér el más, európai törvényhozó szervektől. A Néptanács elnökét a Néptanács választja meg minősített többséggel,⁸² illetve a Néptanács választja meg a Donyecki Népköztársaság Minisztertanácsának (végrehajtó hatalom) elnökét és tagjait. A Néptanács feladatai közé tartozik többek között a törvények és határozatok elfogadása, módosítása, értelmezése. Jóváhagyja a költségvetést, népszavazást írhat ki, a Minisztertanács elnöke ellen bizalmatlansági indítványt kezdeményezhet.⁸³

A Minisztertanács a Donyecki Népköztársaság végrehajtó hatalma, kormánya. A kormány a Minisztertanács elnökéből, annak helyetteséből és a miniszterekből áll.⁸⁴ A miniszterek és Minisztertanács elnökének személyének kinevezéséről a Néptanács dönt a Donyecki Népköztársaság elnökének (továbbiakban: az elnök) ajánlásával. Ha jelöltet a Néptanács kétszer elutasította, az elnök szabadon választhat kormányfőt a Néptanács beleegyezése nélkül.⁸⁵ A Minisztertanács hatáskörét tekintve teljesen megegyezik az európai gyakorlat mutatta normákkal. Irányítja a társadalmi- gazdasági fejlődést, egységes állami politikát dolgoz ki, költségvetési tervet állít össze, társadalmi és gazdasági programtervet határoz meg, fogad el, és éves szinten számol be róla.⁸⁶

⁷⁷ *Подробнее на сайте Народного Совета ДНР. A Donyecki Népköztársaság Néptanácsának hivatalos internetes oldala. 2022. <https://web.archive.org/web/20220225023221/https://dnrsovetsu.konstitutsiya/> (letöltve: 2022.11.17.).*

⁷⁸ Constitution of the Donetsk Peoples’s Republic. art. 6. sec. 1.

⁷⁹ Uo. art. 63. sec. 1-3.

⁸⁰ Uo. art. 65. sec. 1.

⁸¹ Uo. art. 64.

⁸² Uo. art. 66. sec. 1.

⁸³ Uo. art. 69.

⁸⁴ Uo. art. 75. sec. 1-9.

⁸⁵ Uo. art. 76.

⁸⁶ Uo. art. 77.

Az Alkotmány kimondja, hogy a Donyecki Köztársaság államfője az elnök. Az alkotmány alapján az elnök az emberi és polgári jogok teljesülésének garanciája, meghatározza a Donyecki Népköztársaság bel- és külpolitikájának fő irányát, képviseli a Donyecki Népköztársaságot a nemzetközi kapcsolatokban, illetve nemzetközi szerződéseket ír alá.⁸⁷ Az elnököt a Donyecki Népköztársaság állampolgárai közvetlenül és titkosan választják öt évre. Az elnöki tisztséget ugyanaz a személy nem töltheti be két egymást követő ciklus után. Elnöknek bármely 30. életévét betöltött donyecki állampolgár választható.⁸⁸ Az elnök hatáskörébe tartozik a Minisztertanács elnökének kinevezése, a kormány lemondatása, joga van elnökölni a Minisztertanács ülésein és részt venni a Néptanács ülésein.⁸⁹ Ő a fegyveres erők főparancsnoka, törvényeket kezdeményezhet, rendeleteket hozhat,⁹⁰ aláírja, kihirdeti, illetve elutasíthatja a Donyecki Népköztársaság törvényeit.⁹¹

A fentiek nyomán és az alkotmány alapján az állapítható meg, hogy a Donyecki Népköztársaság kormányformáját tekintve félprezidenciális, amelyben a törvényhozó és végrehajtó hatalom külön van választva, de az államfő mindkét hatalmi ágat tekintve rendelkezik bizonyos jogosítványokkal.

1.3. A Donyecki Népköztársaság politikai élete és politikai szereplői

A Donyecki Népköztársaság első parlamenti és elnöki választását 2014. november 2-án tartották, miután Ukrajna, Oroszország és a szakadár régiók vezetői megállapodtak a Minszki Egyezményben a harcok azonnali befejezéséről, és nem utolsó sorban Donyeck és Luhanszk régiók Ukrajna fennhatósága alatt maradásáról.⁹² A választások kiírását a nemzetközi közösség elítélte, és a Minszki Egyezmény megsértéseként tartotta számon.⁹³

A legelső politikai párt ami a Donyecki Népköztársaság kikiáltása után létrejött, a Donyecki Népköztársaság Kommunista Pártja volt, mely 2014. október 8-án alakult meg.⁹⁴ Vezetője egy ukrán kommunista, Boris Litvinov volt.⁹⁵ A választások előtt még két párt alakult meg. Az egyik a városi és regionális mozgalomból szerveződött Donyec Köztársaság, a régi alapítók, Pulign és Frolov, illetve Pushilin és Zaharcenko vezetésével, mely párt inkább szocialista beállítottságú, valamint a Szabad Donbasz szervezet, mely ezzel ellentétben nacionalista vonalat képvisel⁹⁶ Donyeck önjelölt népi kormányzójának, Gubarevnek a vezetésével.⁹⁷

⁸⁷ Constitution of the Donetsk Peoples's Republic. art. 56.

⁸⁸ Uo. art. 57.

⁸⁹ Uo. art. 59. sec. 2.

⁹⁰ Uo. art. 60. sec. 1.

⁹¹ Uo. art. 59. sec. 5-18.

⁹² *Minsk Protocol*. Peacemaker internetes oldala. <https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/1363> (letöltve: 2022.11.17.).

⁹³ *President deplors holding of so-called 'elections' in Donetsk and Luhansk*. Council of Europe hivatalos internetes oldala. 2014. <https://pace.coe.int/en/news/5271/president-deplors-holding-of-so-called-elections-in-donetsk-and-luhansk> (letöltve: 2022.11.17.).

⁹⁴ POCHUYEV, MIKHAIL: *Communist Party created in Donetsk People's Republic*. TASS Russian News Agency. 2014. <https://tass.com/world/753337> (letöltve: 2022.11.17.).

⁹⁵ *Boris Alekseevich Litvinov*. Open Sanctions internetes oldala. 2022. <https://www.opensanctions.org/entities/Q17442753/> (letöltve: 2022.11.17.).

⁹⁶ *Donetsk People's Republic*. Parties and Elections in Europe internetes oldala. 2018. <http://www.parties-and-elections.eu/dnr.html> (letöltve: 2022.11.17.).

⁹⁷ *ЦИК ДНР огласил итоговые цифры результатов выборов 2 ноября*. DNR Today internetes oldala. 2014. <https://web.archive.org/web/20141104053933/http://dnr.today/news/cik-dnr-oglasil-itogovye-cifry-rezultatovyborov-2-noyabrya/> (letöltve: 2022.11.17.).

A parlamenti választást a Donyec Köztársaság párt nyerte meg, a szavazatok 68%-ával.⁹⁸ A választásokon csak a Donyec Köztársaság és a Szabad Donbasz pártok állíthattak listát, azaz nem indulhatott olyan jelölt, amely ellenezte volna Donyeek kiszakadását Ukrajnából.⁹⁹ A végleges pártlistákat Moszkvában állították össze, melyen a kommunista pártnak is juttattak 3 mandátumot, de a Donyecki Népköztársaságban elindult dekommunizációs folyamat lépéseként a kommunistákat 2016-ban megfosztották mandátumaiktól.¹⁰⁰

A 2014. november 2-án tartott parlamenti választásokkal párhuzamosan zajlott az elnökválasztás is. Az elnöki posztért három jelölt indult, köztük Alekszandr Zaharcsenko, aki a szavazatok 78%-át szerezte meg.¹⁰¹ A részvételi arány mindkét választás esetében 61% volt.¹⁰² Természetesen kétség nem férhet hozzá, hogy a választások manipuláltak és teljesen törvénytelenek voltak. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy a választások online formában is lebonyolíthatók voltak, ami súlyos aggályokat vet fel ebben az esetben,¹⁰³ illetve mint már írtam, a pártlistákat Moszkvában állították össze, emellett a Donyecki Népköztársaság Minisztertanácsának első elnöke Alekszandr Boroday, egy moszkvai orosz politikus volt, aki ugyanekkor az Egységes Oroszország párt és az Állami Duma tagja is mind a mai napig.¹⁰⁴

Alekszandr Zaharcsenko 2018. augusztus 31-én bombamerénylet következtében meghalt. Helyére a Néptanács Denis Pushilint választotta meg mint ügyvivőt.¹⁰⁵ A merénylet esetében nem zárható ki, hogy belpolitikai leszámolás történt, mivel a merénylet után Zaharcsenko két fontos tanácsadója is Oroszországba menekült.¹⁰⁶ Ugyanebben az évben november 11-én megtartották az újabb parlamenti és elnökválasztásokat.¹⁰⁷ A parlamenti választást újra a Donyec Köztársaság nyerte meg a szavazatok 72%-ával, illetve az elnökválasztást is a Donyec Köztársaság jelöltje, az eddig is ügyvivő Denis Pushilin nyerte meg.¹⁰⁸ A választásokat ebben az esetben is elítélte a nemzetközi közösség és törvénytelennek ismerte el.¹⁰⁹

⁹⁸ *Донецькі бойовики за ніч порухували голоси: „переміг” Захарченко.* Ukrainska Pravda. 2014. <https://www.pravda.com.ua/news/2014/11/3/7043027/> (letöltve: 2022.11.18.).

⁹⁹ KUPRIJANOVA, INNA: *Ukraine rebels vote.* DW internetes oldala. 2014. <https://www.dw.com/en/ukraine-rebels-hold-election-in-face-of-international-criticism/a-18034777> (letöltve: 2022.11.18.).

¹⁰⁰ KIRILLOV, DMITRIJ – DERGACEV, VLAGYIMIR: *Коммунисты Донбасса просят защиты у Юганова.* Gazeta internetes oldala. 2016. https://web.archive.org/web/20161004190158/https://www.gazeta.ru/politics/2016/05/19_a_8254373.shtml (letöltve: 2022.11.17.).

¹⁰¹ *ЦИК ДНР огласил итоговые цифры результатов выборов 2 ноября.* DNR Today internetes oldala. 2014.

¹⁰² *Donetsk People's Republic.* Parties and Elections in Europe internetes oldala. 2018.

¹⁰³ KUPRIJANOVA 2014.

¹⁰⁴ *Boroday Alexander Yurivich.* War & Sanctions internetes oldala. 2022. <https://sanctions.nazk.gov.ua/en/sanction-person/823/> (letöltve: 2022.11.18.).

¹⁰⁵ *Denis Pushilin.* Putin's List internetes oldala. 2019.

¹⁰⁶ *Парламент ДНР сменил исполняющего обязанности главы республики.* Meduza internetes oldala. 2018. <https://meduza.io/news/2018/09/07/parlament-dnr-smenil-ispolnyayuschego-obyazannosti-glavy-respubliki> (letöltve: 2022.11.18.).

¹⁰⁷ ZAKHAROVA, MARIA: *Donbass elections helped avert chaos after DPR leader's murder, says Russian diplomat.* TASS Russian News Agency internetes oldala. 2018. <https://tass.com/world/1031101> (letöltve: 2022.11.18.).

¹⁰⁸ *Lugansk People's Republic.* Parties and Elections in Europe internetes oldala. 2018. <http://www.parties-and-elections.eu/lnr.html> (letöltve: 2022.11.18.).

¹⁰⁹ WILLIAMS, MATTHIAS – ZVEREV, ANTON: *Separatist-held regions hold elections in eastern Ukraine.* Reuters internetes oldala. 2018. <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-donetsk-election/separatist-held-regions-hold-elections-in-eastern-ukraine-idUSKCN1NG045> (letöltve: 2022.11.18.).

Az újabb választások lebonyolításával a Donyecki Népköztársaság megszegte a második Minszki Egyezményt is.¹¹⁰

2. A Luhanszki Népköztársaság politikai berendezkedése

2.1. A Luhanszki Népköztársaság első napjai

A luhanszki regionális adminisztrációs épület lerohanására 2014. március 2-án került sor. Az események vezetője a „Luhanszki Gárda” nevű Kijev által terrorista szervezetnek minősített mozgalom alapítója, Alekszandr Haritonov volt,¹¹¹ aki pár nappal később a donyecki eseményekhez hasonlóan kikiáltotta magát Luhanszk népkormányzójává.¹¹² Nem sokkal később az ukrán titkos szolgálat őrizetbe vette és Kijevbe szállította.¹¹³ Letartóztatása után helyét Valerij Bolotov vette át, aki korábban egy veterán szövetség elnöke volt. Az ő vezetése alatt történt a Luhanszki Népköztársaság kikiáltása is.¹¹⁴ Bolotov 2014. augusztusában lemondott, helyére Igor Plotnickij került, aki korábban a szovjet hadsereg berkein belül szolgált mint tartalék őrnagy, majd a Szovjetunió szétesése után vállalkozásokba kezdett.¹¹⁵

A luhanszki szeptarizmus némileg más mintát mutat mint a donyecki. A Minszki Egyezményig a régióban két hatalmi tényező is harcolt a szakadárak oldalán, mind kettő magáénak követelve a régió feletti hatalmat. Az egyik ilyen tényező a már fent bemutatott népköztársasági gárda Plotnickij vezetésével. A másik fél a Nyikolaj Kozicin vezette „kozák” csapatok voltak. Kozicint leginkább úgy lehetne jellemezni mint hivatásos felforgató. A Szovjetunió felbomlása után harcolt Abháziában, a Hegyi Karabakhban, a Dnyesztermellékben, és a csecsen háborúkban is. Kozicin az általa megszállt területeket nem ismerte el a Luhanszki Népköztársaság területeként, hanem azokat az Orosz Birodalom részeinek vélte.¹¹⁶ Kozicin mellett meg kell említeni Pavel Dremovot, aki szintén kozák atamánnak nevezte ki magát, valamint szándéka volt az általa elfoglalt városokból megalapítani a Kozák Népköztársaságot.¹¹⁷

¹¹⁰ *Minsk Memorandum of 19 September 2014*. Peacemaker internetes oldala. <https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/1362> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹¹ *В Луганске участники „русской весны” захватили ОГА и просят у Путина ввести войска*. Ukrainska Pravda internetes oldala. 2014. <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/03/2/7017106/> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹² *В Луганске на митинге избрали „народного губернатора”*. Korrespondent.net internetes oldala. 2014. <https://web.archive.org/web/20140315145349/https://korrespondent.net/ukraine/politics/3315551-v-luhanskena-mytynhe-yzbraly-narodnoho-hubernatora> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹³ Security Service of Ukraine hivatalos internetes oldala. https://web.archive.org/web/20140315020701/https://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=122702&cat_id=39574 (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹⁴ DERGACSOV, VLADYIMIR: *Умер первый глава ЛНР Валерий Болотов*. RBC.ru internetes oldala. 2017. <https://web.archive.org/web/20170129144230/http://www.rbc.ru/politics/27/01/2017/588b600e9a79476e71db84f8> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹⁵ MELNYIKOV, VALERIJ: *Биография Игоря Плотницкого*. RIA Novosti internetes oldala. 2014. <https://ria.ru/20140820/1020769832.html> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹⁶ GOROKHOV, NIKOLAJ: *ДОСЬЕ НА 10 ГЛАВНЫХ ТЕРРОРИСТОВ ДОНБАССА*. Gorduna.com internetes oldala. 2015. <https://web.archive.org/web/20151214092825/http://gordonua.com/specprojects/terrorlist.html> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹⁷ AYRES, SABRA: *Opportunists take advantage of eastern Ukraine leadership confusion*. Aljazeera America internetes oldala. 2014. <http://america.aljazeera.com/multimedia/2014/11/donetsk-ukraine-leadership.html> (letöltve: 2022.11.18.).

A hatalmi harcokból a Luhanszki Népköztársaság került ki győztesen. Moszkvának minden bizonnyal kényelmetlen volt az a helyzet, hogy többen is megpróbálják a hatalmat magukhoz ragadni. A *divide et impera*-elv alapján így az ukrán erőknek lehetősége lett volna luhanszki helyzetük megerősítésére, a szeparatista és orosz önkéntes erők visszaszorítására és a régió pacifikálására. Ezt Moszkva nyilvánvalóan nem engedhette volna meg, így a régió további befolyás alatt tartása érdekében a legnagyobb területi kiterjedéssel bíró tényezőt választotta, mint Luhanszk egyedüli birtokosát.

2.2. A Luhanszki Népköztársaság alkotmányos berendezkedése

A Donyeck-i Népköztársasághoz hasonlóan a Luhanszki Népköztársaság is meghozta a saját alkotmányát (továbbiakban: az alkotmány) 2014. május 18-án.¹¹⁸ A két alkotmány nagyon sok mindenben egyezik, azonban van néhány eltérés. Az alkotmány a donyECKI-hez hasonlóan kimondja, hogy a Luhanszki Népköztársaság demokratikus és szociális jogállam.¹¹⁹ Ezt a kijelentést a donyECKI-hoz hasonló módon szintén „beárazza” az tény, hogy Luhanszk esetében sem működik alkotmánybíróság, valamint mindkét szakadár államban létezik a halálbüntetés intézménye.¹²⁰

A Luhanszki Népköztársaság államfője az elnök, aki a végrehajtó hatalom feje is,¹²¹ de nem azonos a végrehajtó hatalom szervének elnökével.¹²² Az elnök hivatalának betöltése ideje alatt nem viselhet más tisztséget, és nem lehet tagja a törvényhozás szervének,¹²³ rendeletet hozhat¹²⁴ és törvényjavaslatot tehet.¹²⁵ Személyét a Köztársasági Gyűlés választja meg 5 évre, két egymást követő ciklusnál többször nem töltheti be az elnöki tiszteget ugyanaz a személy.¹²⁶

A Luhanszki Népköztársaság törvényhozó testülete a Köztársasági Gyűlés. A Köztársasági Gyűlés 50 tagját 5 évre választják közvetlenül titkos szavazással.¹²⁷ A szavazati jog egyenlő és általános.¹²⁸ Hatáskörei a Donyeck-i Népköztársaság Népgyűlésével megegyeznek.

A Luhanszki Népköztársaság végrehajtó szerve a Minisztertanács. A Minisztertanács (kormány) tagjai az elnök, a Minisztertanács elnöke, a miniszterek, valamint ezek helyettesei.¹²⁹ A Minisztertanács elnökét az elnök javaslatára a Köztársasági Gyűlés nevezi ki, a minisztereket azonban az elnök választja meg.¹³⁰ A Minisztertanács hatáskörei a Donyeck-i Népköztársaság Minisztertanácsával azonosak.

¹¹⁸ *Constitution of the Lugansk People's Republic*. Worldconstitutionns.ru internetes oldala. 2014. <https://worldconstitutions.ru/?p=1096> (letöltve: 2022.11.18.).

¹¹⁹ Uo. art. 1.

¹²⁰ MIROVALEV, MANSUR: *Donetsk and Luhansk: What you should know about the 'republics'*. Aljazeera internetes oldala. 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/22/what-are-donetsk-and-luhansk-ukraines-separatist-statelets> (letöltve: 2022.11.18.).

¹²¹ *Constitution of the Lugansk People's Republic*. art. 56. sec. 1.

¹²² Uo. art. 75. sec. 4.

¹²³ Uo. art. 56. sec. 5.

¹²⁴ Uo. art. 60. sec. 1.

¹²⁵ Uo. art. 72. sec. 1.

¹²⁶ Uo. art. 57.

¹²⁷ Uo. art. 63.

¹²⁸ Uo. art. 64. sec. 1.

¹²⁹ Uo. art. 75.

¹³⁰ Uo. art. 76.

2.3. A Luhanszki Népköztársaság politikai berendezkedése

Az országban az első választásokat 2014. november 2-án rendezték meg a Donyecki Népköztársasághoz hasonlóan. Az első Minszki Egyezmény aláírói között ott szerepelt a Luhanszki Népköztársaság is, tehát elfogadta Ukrajna szupremáciáját területe felett. A választások megtartásával teljesen megszegte az első Minszki Egyezményben vállalt kötelezettségeit, ezért ki is vívta a nemzetközi közönség elítélését.¹³¹ A november 2-ai választásokon a Donyecki Népköztársasághoz hasonlóan 2 párt indult el, amelyekén kívül nincs is más működő (legális) politikai szervezet az országban. Az egyik ilyen párt a „Békét Luhanszknak” szerveződés.¹³² A párt programjában általános ígéreteket fogalmaznak meg, mint a Luhanszki Népköztársaság felépítése, az ország iparának és infrastruktúrájának helyreállítása. Nagy hangsúlyt fektet a nagyvállalatokkal való kooperációra, illetve törekszik a minél erősebb interakcióra Oroszországgal.¹³³ A másik luhanszki politikai párt a „Luhanszki Gazdasági Unió” szervezete. A párt 2014. október 7-én alakult Oleg Akimov szakszervezeti vezető, Jurij Pakholjuk bányász, Jurij Morozov földműves és Zinaida Naden, egy gabonafeldolgozó vállalat vezetője által. A párt programja leginkább a gazdasági kérdésekre fókuszál, és az ország ipari termelésének és agrár teljesítményének helyreállítása, azok potenciáljainak növelése a céljuk. Programjuk politikai vonulatában a Luhanszki Népköztársaság önállóságának megerősítése, független nemzeti politika megteremtése mellett állnak ki.¹³⁴ A Luhanszki Népköztársaság első parlamenti választását a Béke Luhanszknak párt nyerte meg a szavazatok 69%-ával, így az 50 fős Köztársasági Gyűlésben 35 helyet foglaltak el.¹³⁵ A győztes párt elnökjelöltje az addig is vezető pozícióban lévő Igor Plotnickij volt. Plotnickij elnöksége 2017 novemberében dicstelen véget ért. Igor Kornettel¹³⁶ 2017. november 21-én fegyveres férfiakkal körbevetette a luhanszki városi adminisztrációs épületet ahol Plotnickij tartózkodott és lemondásra kényszerítette. Az akciót a Donyecki Népköztársaság fegyveresei is támogatták. Plotnickij Oroszországba menekült, majd november 24-én onnan jelentette be lemondását egészségügyi okokra hivatkozva. Plotnickij elmenekülése után Kornet egy ukrán kémelhárítási akció sikerességéről számolt be.¹³⁷ Plotnickij helyére Leonyid Pashecsniket nevezte ki a Köztársasági Gyűlés.¹³⁸ Pashecsnik korábban az ukrán titkosszolgálatnál szolgált, majd az Anti-majdan és a Luhanszki Népköztársaság kikiáltása

¹³¹ *President deplores holding of so-called 'elections' in Donetsk and Luhansk.* Council of Europe hivatalos internetes oldala. 2014.

¹³² Béke Luhanszknak párt hivatalos internetes oldala. <https://mir-lug.info/> (letöltve: 2022.11.19.).

¹³³ Уо.

¹³⁴ *Предприниматели ЛНР представили предвыборную программу.* Actualcomment.ru internetes oldala. 2014. https://actualcomment.ru/predprinimateli_lnr_predstavili_predvybornuyu_programmu.html (letöltve: 2022.11.19.).

¹³⁵ *Lugansk People's Republic. Parties and Elections in Europe* internetes oldala. 2018.

¹³⁶ *A Luhanszki Népköztársaság belügyminisztere, Zaharcsenko luhanszki szövetségese. Pavel Kanygin: Стыдные вопросы про ДНР и ЛНР. Чем они вообще отличаются? Что там происходит?.* Meduza internetes oldala. 2017. <https://meduza.io/feature/2017/11/24/stydnye-voprosy-pro-dnr-i-lnr-chem-oni-voobsche-otlichayutsya-cto-tam-proishodit> (letöltve: 2022.11.19.).

¹³⁷ *Глава ЛНР Игорь Плотницкий ушел в отставку.* Meduza internetes oldala. 2017. <https://meduza.io/news/2017/11/24/glava-lnr-igor-plotnitskiy-ushel-v-otstavku> (letöltve: 2022.11.19.).

¹³⁸ *Народный совет ЛНР единогласно проголосовал за отставку Плотницкого.* МК.ru internetes oldala. 2017. <https://www.mk.ru/politics/2017/11/25/narodnyy-sovet-lnr-edinoglasno-progolosoval-za-otstavku-plotnickogo.html> (letöltve: 2022.11.19.).

után 2014. október 9-től annak állambiztonsági minisztere lett.¹³⁹ Korábban voltak konfliktusai Plotnickijjal,¹⁴⁰ így az ő hatalomra kerülése bizonyítja azt, hogy Plotnickij esetében is belpolitikai leszámolás történt, csakúgy mint Zaharcsenko esetében.

Az ország történelmének második parlamenti választására a donyeckivel azonos időben, 2018. november 11-én került sor.¹⁴¹ A résztvevők és az eredmény is változatlan az első választásokhoz képest. A választás nyertese a Béke Luhanszknak párt lett, mely a szavazatok immáron 71%-át söpörte be, ezzel 37 mandátumot szerzett az 50 fős Köztársasági Gyűlésben.¹⁴²

3. *A Donyeck-i és Luhanszki Népköztársaság belső legitimitása*

A két szakadár köztársaság működéséről megállapítható, hogy a Donyeck-i Népköztársaság félprezidenciális jellegű kormányformát mutat, ahol az államfő személyéről az állampolgárok közvetlen szavazás útján döntenek, míg a Luhanszki Népköztársaság prezidenciális jelleggel bír, ahol az államfőt a parlament választja, aki emellett erős jogosítványok birtokosa. Azonban adja magát a kérdés, hogy ezek a választások, a választásokon nyertes pártok, maga a törvényhozás tagjai, milyen legitimitással bírnak? Az államok és rezsimeik nemzetközi legitimitását a későbbiekben bővebben taglalom, így erről ebben a fejezetben nem ejtek szót.

A szakadár köztársaságok Ukrajnából való kiszakadásukat *de facto* függetlenségük kikiáltásuktól, *de jure* a függetlenségükről szóló népszavazás megtartásától számíthatjuk. Mint korábban írtam, a függetlenségi népszavazást csak és kizárólag a szeparatista fegyveres csapatok felügyelték.¹⁴³ A népszavazás lebonyolítása kísértetiesen hasonlít a magyarországi kékcédulás választásokhoz. A szakadár köztársaságok esetében is egy szavazatot többször lehetett leadni más-más szavazóhelyeken, illetve a rokonok és szomszédok nevében is le lehetett szavazni.¹⁴⁴ Ezek mellett ugyanakkor úgy látszik, hogy a szakadár köztársaságok vezetői élvezik az állampolgárok bizalmát, ugyanakkor a szakadár államok polgárai az új állampolgárságuk mellett megtartották ukrán állampolgárságukat is.¹⁴⁵ Ez azt jelenti, hogy az itt élők nem rendelkeznek biztos jövőképpel, és bizalmuk is addig van az önjelelt vezetőkben, amíg azok biztosítani tudják számukra a biztonságot. A holnaptól való félelem ugyanakkor nem elég biztosíték egy illegitim rezsime fenntartása szempontjából.

¹³⁹ GOTS, ALEXEY: *Бывший СБУшник, которому дал медаль Ющенко. Кто такой новый главарь „ЛНР”*. Espresso.ru internetes oldala. 2017. https://ru.espresso.tv/article/2017/11/24/byvshyy_sbushnyk_kotoromu_dal_medal_yuschenko_kto_takoy_novyy_glavar_quotlnrquot (letöltve: 2022.11.19.).

¹⁴⁰ *Кто такой Пасечник и какой конфликт был у него с Плотницким*. Dnr24 internetes oldala. 2017. <https://web.archive.org/web/20171125010618/http://dnr24.su/lugansk/20665-kto-takoy-pasechnik-i-kakoy-konflikt-by-l-u-nego-s-plotnickim.html> (letöltve: 2022.11.19.).

¹⁴¹ ZAKHAROVA, MARIA: *Donbas elections helped avert chaos after DPR leader's murder, says Russian diplomat*. TASS Russian News Agency. 2018.

¹⁴² *Lugansk People's Republic*. Parties and Elections in Europe internetes oldala. 2018.

¹⁴³ KASIANENKO 2019, 119. p.

¹⁴⁴ MAKARENKO, OLENA: *Holding elections now will destabilize Donbas*. Euromaidan Press internetes oldala. 2016. <https://web.archive.org/web/20190224173950/http://euromaidanpress.com/2016/06/27/94955/> (letöltve: 2022.11.19.).

¹⁴⁵ KASIANENKO, NATALIIA: *Statelessness and governance in the absence of recognition: The case of the 'Donetsk People's Republic'*. In.: Bloom, Tendayi – Kingston, Lindsey N. (szerk.): *Statelessness, governance, and the problem of citizenship*. Manchester University Press. Manchester, 2021. 112. p.

Az állampolgárok biztos támogatása a propaganda eszközeivel és a dezinformációk elterjesztésével nyerhető meg. A két szakadár régió területén ezért minden erővel blokkolják az ukrán média rádiós vagy televíziós sugárzását, melyek helyett agresszív oroszbarát és ukránellenes propagandát sugároznak a szakadár hatóságok az otthonokba. Az elszakadt területeken élők 91%-a néz vagy hallgat orosz propagandaműsorokat.¹⁴⁶ A szakadár vezetők és kormányaik megítélésén minden bizonnyal sokat javított az orosz pénzből finanszírozott lakásépítési és infrastruktúra helyreállítási program.¹⁴⁷ A szakadár köztársaságok pénzügyileg, katonailag és erőforrások tekintetében is erősen függenek Oroszország támogatásától. Az orosz költségvetés 0,6%-a fordul a Donyecki és a Luhanszki Köztársaság fenntartására. Donyeck esetében például a szakadár köztársaság költségvetésének 70%-a orosz támogatásokból van fedezve.¹⁴⁸ A szakadár területeken az átlagemberek keresete nem kielégítő. A Donyecki Népköztársaságban az átlag kereset havi 150 és 200 amerikai dollár között mozog.¹⁴⁹ Tehát egy donyecki átlagos állampolgárnak havi 58 és 78 000 forint közötti összegből kell megélnie. A Luhanszki Népköztársaságban a számok megrosszabb mutatóval rendelkeznek. Luhanszk esetében egy orvos havi 110, egy tanár havi 75 amerikai dollár átlagfizetéssel bír.¹⁵⁰

A fentiek alapján a szakadár államok belső legitimitását nagyrészt Oroszországnak köszönhetik, mivel az orosz segélyek nélkül a szakadár köztársaságoknak nem lenne elég pénzüket finanszírozni saját működésüket. Másrészt köszönhetik az erőszakos orosz propagandának, mely minden háztartásba eljut. Az itt élő emberek azonban minden előtt békét és biztonságot kérnek. Azt fogják támogatni akitől azt megkapják. Ahogy a már fentebb említett ukrán blogger, Fasik Donyeckij nyilatkozta egyszer: „*az emberek még Zimbabwe fennhatóságát is elfogadnák, csak ne lőjenek...*”.¹⁵¹ A konfliktus 2014-es kitörése óta 1,5 millió ember hagyta el a területet Ukrajna irányába, illetve még 750 000 ember emigrált Oroszország felé.¹⁵² Oroszország annexiója után a Donyecki és Luhanszki Népköztársaság Moszkva fennhatósága alá került, azok területén *de facto* a későbbiekben az orosz alkotmányos keretek között fognak működni.

III. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság függetlenségének és önrendelkezésének vizsgálata nemzetközi jogi szempontból

1. Az államiság kritériumainak érvényesülése a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság esetében

Az állam, mint fogalom és mint modern politikai entitás meghatározására nincs nemzetközileg elfogadott álláspont, illetve egyezmény. Egyetemesen elfogadott nemzetközi

¹⁴⁶ MAKARENKO, OLENA: *Holding elections now will destabilize Donbas*. Euromaidan Press internetes oldala. 2016.

¹⁴⁷ KASIANENKO 2019, 124. p.

¹⁴⁸ Uo. 124-125. pp.

¹⁴⁹ Uo. 125. p.

¹⁵⁰ Uo. 125. p.

¹⁵¹ EPERJESI – KACSURA 2019, 356. p.

¹⁵² KANYGIN, PAVEL: *Стыдные вопросы про ДНР и ЛНР. Чем они вообще отличаются? Что там происходит?*. Meduza internetes oldala. 2017.

szerződés híján, a Nemzetközi Bíróság és a nemzetközi közösség az 1933-as Montevideoi Egyezmény¹⁵³ szokta alapul venni az állam meghatározására. A Montevideoi Egyezmény alapján egy államnak rendelkeznie kell állandó népességgel, meghatározott területtel, kormányzattal, és más államokkal való kapcsolatba lépés képességével.

1.1. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság területisége

A fenti kritériumok közül a területiség kritériumára vonatkozóan állnak rendelkezésünkre a legpontosabb adatok. A Minszki Egyezményeket követően a két kvázi állam területi kiterjedése elérte *actio radiusát*, mely a Donyecki Népköztársaság esetében 7394 km²-t jelentett, a Luhanszki Népköztársaság esetében pedig 4123 km²-ig terjedt.¹⁵⁴ Az orosz-ukrán háború kitörése óta a két szakadár köztársaság orosz segítséggel¹⁵⁵ teljesen elfoglalta a Luhanszki, és nagyobb részben a Donyecki területek területét, így a közigazgatási egységek teljes, illetve nagyobb része a két szakadár köztársaság ellenőrzése alá került. Így a Luhanszki Népköztársaság területe 26 684 km²-re növekedett,¹⁵⁶ míg Donyeck esetében ezt nehezebb megbecsülni, mivel a szakadár köztársaság még az orosz hadsereg jelentős támogatása ellenére sem tudta teljes fennhatósága alá vonni a Donyecki területet.¹⁵⁷

1.2. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság népessége

Népesség szempontjából szintén nehéz pontos adatokat közölni a két kvázi állam tekintetében. Ennek egyik legalapvetőbb oka maga a háború. Azt, hogy hány ember vesztette életét az orosz agresszió következtében, csak a háború befejezte után fogjuk megtudni, és ekkor sem fognak pontos adatok állni a rendelkezésünkre. A másik fő ok az, hogy nem tudni hány ember menekült el a két szakadár állam területéről, akár Ukrajnába, akár Oroszországba a függetlenségük kikiáltása óta. Illetve arról sincsenek pontos adataink, hogy 2014-es kizszakadásuk mennyi élve születés, és mennyi halálozás történt. Mindezek ellenére teljesen nyilvánvaló, hogy a két kvázi állam nem lakatlan, és rendelkeznek lakossággal, így ennek a kritériumnak is eleget tesznek.

1.3. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság kormányzatisága, és képessége más államokkal való kapcsolat felvételére az orosz annexióig

Kormányzatot tekintve mindkét kvázi állam rendelkezik alkotmánnyal, parlamenttel és kormánnyal, így létezik főhatalom ezekben a kvázi államokban. Egy önhatalmúlag ki-

¹⁵³ A Montevideoi Egyezmény egy regionális nemzetközi egyezmény volt, melyet az amerikai szuperkontinens államai írtak alá, és amely az államok jogait és kötelezettségeit írta le.

¹⁵⁴ Permanent representation of Ukraine to the Council of Europe. Council of Europe. 2016/ 31011/32-119/1-580. 5-6. pp. <https://rm.coe.int/0900001680694a09> (letöltve: 2022.11.11.).

¹⁵⁵ *A szakadárök katonai segítséget kértek Vlagyimir Putyintól*. Infostart internetes oldala. 2022. <https://infostart.hu/kulfold/2022/02/23/a-szakadarak-katonai-segitseget-kertek-vlagyimir-putyintol> (letöltve: 2022.11.11.).

¹⁵⁶ *Luhanszkit elfoglalták, most Donyeck egészére fókuszálnak az oroszok*. Euronews internetes oldala. 2022. <https://hu.euronews.com/2022/07/05/luhanszkit-elfoglaltak-most-donyeck-egeszere-fokuszalnak-az-oroszok> (letöltve: 2022.11.11.).

¹⁵⁷ *Intense fighting flares in Ukraine's Donetsk region*. Euractiv internetes oldala. 2022. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/intense-fighting-flares-in-ukraines-donetsk-region/> (letöltve: 2022.11.15.).

kiáltott állam esetében ezek a tényezők általában mindig teljesülnek, és nem is feltétlen nehéz őket megteremteni.

Az utolsó és egyben az államiság legmértvadóbb kritériuma, a más államokkal való kapcsolatba lépés képessége azonban igen ritkán tud teljesülni. Külkapcsolatok terén a két szakadár köztársaság már függetlenedésük legelejétől felvették egymással a kapcsolatot, azonban két nemzetközileg el nem ismert állam kapcsolatfelvétele nem jelent többet, mint fából vaskarikát. E tekintetben azonban nagy előrelépést jelentett a 2014. szeptember 5-én megkötött Minszki Protokoll, melyet az EBESZ közvetítésével írt alá az orosz fél részéről Mihail Zarubov, ukrajnai orosz nagykövet, az ukrán fél részéről Leonid Kucsma, Ukrajna második elnöke, a Donyecki Népköztársaság feléről Alekszandr Zaharcenko, a donyecki szeparatisták vezetője,¹⁵⁸ a Luhanszki Népköztársaság részéről pedig Igor Plotnickij, a luhanszki szeparatisták vezetője.¹⁵⁹ Ebben az egyezményben a felek a kétoldalú tűzszünetről, a konfliktus tárgyalásos úton való megoldásáról, és Ukrajna azon kötelezettségéről állapodtak meg, miszerint Ukrajna megadja a Donyecki és a Luhanszki területek egyes részeinek a „különleges státuszt”.¹⁶⁰ A különleges státuszról szóló törvénytervezetet az ukrán parlament 2014. szeptember 16-án jóváhagyta, így az törvényerőre emelkedett.¹⁶¹ A tervezetet több ukrán képviselő bírálta, mivel teljesen ellentmond Ukrajna alkotmányának, mely problémát az ukrán kormány alkotmány módosítással és decentralizációval oldott volna meg.¹⁶² A törvény elfogadása azonban inkább történt kényszerből, mintsem elhatározásból. A Minszki Protokoll után két héttel 2014. szeptember 19-én szintén Minszkben aláírták a Minszki Memorandumot, mely a fegyverszünet pontos körülményeit tisztázta és megerősítette a Minszki Protokollt.¹⁶³ Az aláírók ebben az esetben is ugyanazok a személyek voltak. A két egyezményt, a kettő között eltelt rövid idő miatt nevezik együttesen első Minszki Egyezménynek.¹⁶⁴ Az első Minszki Egyezményt mind az ukrán, mind a szakadár felek következetesen megszegték, így az hatályát és érvényét veszítette. A második Minszki Megállapodás aláírására 2015. február 12-én került sor. Az aláírók személyei nem változtak. A legfőbb különbség abban állt az első és második egyezmény között, hogy mind az ukrán, mind az orosz, valamint a francia elnök és a német kancellár közös nyilatkozatot adott ki, melyben támogatásukat és reményeiket fejezik ki egy új egyezmény megkötéséhez. Ez a közös nyilatkozat soft law-nak számított, de erős politikai alapot biztosított a későbbi egyezménynek.¹⁶⁵ A második Minszki Egyezmény lényegét tekintve ugyanazt

¹⁵⁸ GONCHARENKO, ROMAN – JOHAN, BREND: *Ukrainian rebel leaders tend to die young*. DW internetes oldala. 2018. <https://www.dw.com/en/alexander-zakharchenko-the-latest-ukrainian-rebel-leader-to-face-an-abrupt-death/a-45323653> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁵⁹ *Separatist Leader in Ukraine's Luhansk Resigns Amid Power Struggle*. Radio Free Europe internetes oldala. 2017. <https://www.rferl.org/a/ukraine-russia-luhansk-separatist-leader-plotnitsky-resigns/28875414.html> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁶⁰ *Minsk Protocol*. Peacemaker internetes oldala.

¹⁶¹ *Limited self-rule in east Ukraine*. DW internetes oldala. 2014. <https://www.dw.com/en/ukraine-approves-special-status-for-rebel-held-east/a-17924099> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁶² *Ukraine's Constitutional Reform Precludes Federalization or Special Status for Donetsk-Luhansk*. Refworld internetes oldala. 2015. <https://www.refworld.org/docid/55a4ce864.html> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁶³ *Minsk Memorandum of 19 September 2014*. Peacemaker internetes oldala.

¹⁶⁴ Bizonyos források a Minszki Protokollt és a Minszki Memorandumot két külön egyezménynek tartják, így ezek a források olykor három Minszki Egyezményt tartanak számon.

¹⁶⁵ TEVELYNÉ KULCSÁR ANDREA (szerk.): *A harmadik minszki megállapodás: törekény esély a politikai rendezésre*. Külügyi és Külgazdasági Intézet. Budapest, 2015. 3 p. https://kki.hu/assets/upload/No_2_minszki.pdf (letöltve: 2022.11.15.).

foglalta magába mint az első Minszki Egyezmény, így az azonnali tűzszünetet, az érintett területek különleges státuszának megadását, illetve közigazgatási választások megtartását a Donyecki és a Luhanszki területeken.¹⁶⁶

A más államokkal való kapcsolatfelvétel kritériumának tekintetében érdemes említést tenni a két szakadár köztársaság által kiadott útlevelekről. Oroszország részéről már 2014 szeptemberében elkezdődtek az orosz útlevelek kiadásai a szeparatisták által ellenőrzött területeken. Ez a lépés ekkor már előrevetíthette az orosz annexiót, de legalábbis *de facto* fennhatóságát a szakadár területeken.¹⁶⁷ Az első saját útleveleket a Luhanszki Népköztársaság bocsátotta ki 2015-ben, majd 2016-ban a Donyecki Népköztársaság is követte példáját.¹⁶⁸ A Luhanszki Népköztársaság esetében a kiadott útlevelek száma meghaladja a 700 000 darabot,¹⁶⁹ a Donyecki Népköztársaság esetében a 415 000 darabot,¹⁷⁰ míg az Oroszország által kiadott útlevelek száma a 720 000-et.¹⁷¹ A szakadár köztársaságok által kiadott útleveleket Oroszországon és a két szakadár államon kívül sehol máshol nem lehet használni, sőt, az orosz annexió óta már Oroszország sem fogadja el ezeket az útleveleket, mivel mind Donyecket, mind Luhanszkot az Orosz Föderáció teljesen egyoldalúan és törvénytelenül, de *de jure* saját részeként kezeli.¹⁷²

A legtöbb kvázi állam, amelyek fegyveres úton, erőszakkal szerzik meg függetlenségüket, a nemzetközi jog több alapelvét és *ius cogens*-ét is megsértik, valamint a legtöbb esetben minden ilyen cselekményre egy harmadik fél külső beavatkozására is szükség van, mely szintén súlyosan sérti a nemzetközi jogot és a nemzetközi közösséget. Ezek után érthető, hogy az önhatalmúlag kikiáltott államokat a nemzetközi közösség miért vonakodik elismerni. A Donyecki Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság esetében ez a tipikus helyzet fennáll. Mint már korábban írtam, a két entitást 2022-ig csak Dél-Oszétia ismerte el, mely állam szintén nem élvez a nemzetközi elismertséget, csak Oroszország, Nicaragua, Venezuela, Szíria és Nauru részéről.¹⁷³ Egy nemzetközileg el nem ismert állam bár formailag el tud ismerni egy másik nemzetközileg el nem ismert államot, annak semmi következménye és tartalma nincsen, így ebben az esetben a népköztársaságok dél-oszétiai elismerése teljesen irreleváns.

¹⁶⁶ *Package of measures for the Implementation of the Minsk agreements*. Peacemaker internetes oldala. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁶⁷ GRIGAS, AGNIA: *Separatists Launch New "Passportization" Strategy in Eastern Ukraine*. Atlantic Council internetes oldala. 2016. <https://web.archive.org/web/20161009042223/http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/separatists-launch-new-passportization-strategy-in-eastern-ukraine#.VvODFUYJn8c.twitter> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁶⁸ KASIANENKO 2019, 121. p.

¹⁶⁹ *LPR Interior Ministry issues 700,000 republic passports since 2015*. Lugansk Media Centre internetes oldala. 2022. <https://lug-info.com/en/news/lpr-interior-ministry-issues-700-000-republic-passports-since-2015> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁷⁰ KASIANENKO 2021, 114. p.

¹⁷¹ *Russia has issued 720,000 fast-track passports in separatist-held areas of eastern Ukraine*. Euronews internetes oldala. 2022. <https://www.euronews.com/2022/02/17/russia-has-issued-720-000-fast-track-passports-in-separatist-held-areas-of-eastern-ukraine> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁷² *Russia Won't Recognize Its Own Passports*. Kyiv Post internetes oldala. 2022. <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/russia-wont-recognize-its-own-passports.html> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁷³ FOLTZ, RICHARD: *South Ossetia: The case for international recognition*. The Conversation internetes oldala. 2019. <https://theconversation.com/south-ossetia-the-case-for-international-recognition-118299> (letöltve: 2022.11.15.).

Mint már korábban írtam, az első ENSZ tag ami elismerte az kelet-ukrajnai szakadókat, az Oroszország volt, majd ezt követően ismerte el Szíria és Észak-Korea is. De miért nem ismerte el Oroszország őket sokkal hamarabb, akár azonnal 2014-es kikiáltásukat követően? Ha egy mintát akarunk felvázolni arról, hogy Oroszország 1991 után hogyan szélesíti ki, vagy éppen szerez katonai vagy politikai fennhatóságot más államok területén, akkor azt látjuk, hogy az általa felbujtott, vagy támogatott *de facto* államokat sosem ismerte el azonnal a kikiáltásuk után. Abházia és Dél-Oszétia (mindkettő utóbbi kikiáltása 1992-ben történt¹⁷⁴) csak a 2008-as orosz-grúz háborút követően lettek elismerve Oroszország által, majd más oroszbarát államok által is a későbbiekben. A Dnyeszter Menti Köztársaság esetében pedig Oroszország mai napig, még a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságok után sem ismerte el Transznysztriát.¹⁷⁵ Azonban ha *de jure* nem is, *de facto* mégis elismerte, mivel Transznysztria területén létesült orosz konzulátus, illetve Moszkvában is található transznysztria képviselő.¹⁷⁶ Mind Abháza, Dél-Oszétia és Transznysztria is csak az orosz katonai és titkosszolgálati jelenlétnek köszönheti fennállását.¹⁷⁷ Orosz katonai segítség nélkül ezek a *de facto* államok napokon belül elbuknának, és visszakerülnének az anyaországukhoz.

Ugyanez a tendencia mutatkozik Donyeck és Luhanszk esetében is. A harcok kitörése és eszkalálódása után Moszkva még nem ismerte el őket. A különbség ebben az esetben az, hogy míg Abháziát és Dél-Oszétiát csak az orosz-grúz háború lezárását követően ismerte el Oroszország, addig Donyeck és Luhanszk elismerése az orosz-ukrán háború kitörése előtt, annak előzményeként és okaként történt meg. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság elismertsége pontosan ezért nem emelkedik a nemzetközi közösség szintjén érvényre, mivel az idáig vezető folyamat egyaránt sértette az erőszak-,¹⁷⁸ illetve a beavatkozás tilalmát.¹⁷⁹ Hogyha a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságok nemzetközi elismerését tovább vizsgáljuk, felmerülhet a kérdés, hogyha Minszki Egyezményeket ezek a szakadár államok vezetői is aláírták, akkor az nem jelentheti-e az elismerésüket. *De jure* elismerésükre semmiképpen sem került sor, mivel a Minszki Egyezmények aláírása után egyik állam sem tett semmilyen hivatalos és ünnepélyes bejelentést, nyilatkozatot, melyben elismerte volna ezen szakadár köztársaságok államiságát, nem létesítettek velük állandó diplomáciai kapcsolatot. *De facto* elismerésről már beszélhetünk, de ez az elismerés nem magának az államnak szól, hanem sokkal inkább a szakadár területek feletti vezetés ad hoc elismerését

¹⁷⁴ *The Georgian-Abkhaz conflict in focus*. Conciliation Resources internetes oldala. 2017. <https://www.c-r.org/programme/caucasus/georgian-abkhaz-conflict-focus> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁷⁵ ZADESKY, WILLIAM: *Transnistria: The History Behind the Russian-backed Region*. Origins internetes oldala. 2022. https://origins.osu.edu/read/transnistria-history-behind-russian-backed-region?language_content_entity=en (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁷⁶ VLAS, CRISTI: *Representation office of Transnistria was opened in Moscow, Russia*. Moldova.org internetes oldala. 2017. <https://www.moldova.org/en/representation-office-transnistria-opened-moscow-russia/> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁷⁷ *Military occupation of Georgia by Russia*. Rulac Geneva Academy internetes oldala. 2022. <https://www.rulac.org/browse/conflicts/military-occupation-of-georgia-by-russia#collapse2accord> (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁷⁸ BUTCHARD, PATRICK: *Ukraine crisis: Recognition, military action and international law*. House of Commons Library. London, 2022. 14. p. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9470/CBP-9470.pdf>. (letöltve: 2022.11.15.).

¹⁷⁹ PITCHFORD, SAMUEL: *Russian Recognition Of Donetsk And Luhansk: Legal Analysis*. Human Rights Pulse internetes oldala. 2022. <https://www.humanrightspulse.com/mastercontentblog/russian-recognition-of-donetsk-and-luhansk-legal-analysis> (letöltve: 2022.11.15.).

jelenti, de maga a Minszki Egyezmények is kimondják, hogy Donyeck és Luhanszk Ukrajna részét képezik, így azok semmiféleképpen nem ismerhetők el szuverén államokként. Mivel mind az első, mind a második Minszki Egyezményt az orosz oldal is aláírta, így a Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaságok orosz elismerése teljesen törvénytelen és súlyan sérti a nemzetközi jogot.¹⁸⁰

A fentiek alapján világosan látszik, hogy a Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaság *de jure* igencsak korlátozottan, *de facto* egyáltalán nem volt képes külkapcsolatok kialakítására, valamint az a tény, hogy ezen szakadár köztársaságok csak Moszkva engedélyével és jóváhagyásával tehettek bármilyen külpolitikai és hadászati lépést,¹⁸¹ azt bizonyítja, hogy ezek a kvázi államok inkább hasonlítanak valamilyen fajta álcázott protektorátushoz és bábállamhoz, mintsem tényleges szuverén államokhoz. Az államiság feltételei a Donyeck-i Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság esetében nem teljesültek.

1.4. A Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaság jogállása 2022. szeptember 28. után

A Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaságok mellett még két másik Oroszország által okkupált terület, Zaporizzsja és Herszon 2022. szeptember 20-án bejelentették csatlakozási szándékukat az Oroszországi Föderációba.¹⁸² A négy okkupált terület közül csak Luhanszk és Herszon területek kerültek teljes egészében orosz megszállás alá. Donyeck és Zaporizzsja területeket mind a mai napig nem sikerült maradéktalanul elfoglalnia Oroszországnak. A csatlakozási „népszavazásokat” szeptember 23-27. között tartották meg mind a négy megszállt régióban. Ezek a csatlakozási referendumok abban tértek el élesen a függetlenségi referendumoktól,¹⁸³ hogy ebben az esetben Oroszország figyelmet fordított a nemzetközi legitimitás megalapozására is, így kilenc országból (köztük Oroszországból) érkeztek a megszállt területekre számlálóbiztosok, akik a népszavazás lebonyolításának „törvényességét” és „függetlenségét” voltak hivatottak alátámasztani. Ezek a megfigyelők javarészt oroszbarát aktivisták voltak Fehéroroszországból, Szíriából, Egyiptomból, Brazíliából, Venezuelából, Uruguayból, Togóból és a Dél-Afrikai köztársaságból. Ezek alapján a csatlakozási „népszavazások” sok mindennek tekinthetők, csak jogszerűnek nem. Ukrajna mindegyik küldő államot elítélte.¹⁸⁴ A népszavazás eredménye a szokásos trendeket mutatta.

A Donyeck-i Népköztársaság esetében több mint 440 000 fő (a szavazók több mint 98%-a), a Luhanszki Népköztársaság esetében több mint 390 000 fő (a szavazók majdnem 98%-a) szavazott a csatlakozásra. Herszon és Zaporizzsja területeken a résztvevők száma jóval kisebb volt,¹⁸⁵ előbbi esetében 32 000 fő, utóbbi esetben közel 39 000 fő szavazott

¹⁸⁰ PITCHFORD 2022.

¹⁸¹ Уо.

¹⁸² ALEEV, EGOR: *Что известно о референдумах в ДНР, ЛНР и освобожденных областях Украины о вхождении в РФ*. TASS Russian News Agency internetes oldala. 2022. <https://tass.ru/info/15843175> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁸³ Herszon és Zaporizzsja területek esetében egyszerre beszélhetünk függetlenségi és csatlakozási referendumokról.

¹⁸⁴ *Ukraine names countries whose observers came to sham referendums*. Ukrainska Pravda internetes oldala. 2022. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/09/24/7368938/> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁸⁵ Az alacsony részvétel egyszerre magyarázható a tartózkodással, jelentős civil áldozatokkal, a lakosok korábbi elmenekülésével, valamint Zaporizzsja esetében azzal, hogy nem sikerült elfoglalni a régió teljes területét.

a területek függetlenségére és csatlakozására az Oroszországi Föderációhoz.¹⁸⁶ A csatlakozási referendumokat éles nemzetközi bírálattal érte, mivel egyrészt a népszavazásokon nem voltak sem az ENSZ, sem az EBESZ részéről megfigyelők, valamint több beszámoló is érkezett arról, hogy a mozgóournak esetében fegyveres katonák is részt vettek mint szavazóbiztosok,¹⁸⁷ illetve a szavazók fenyegetés és kényszerítés hatására szavaztak a csatlakozás mellett.¹⁸⁸

Herszon és Zaporizzsja területek esetében 2022. szeptember 30-án Vlagyimir Putyin orosz elnök aláírta a két régió függetlenségét,¹⁸⁹ majd ugyanezen a napon aláírta a négy okkupált régió annektálását is.¹⁹⁰ Az orosz annexiót a nemzetközi közösség élesen elítélte, az ENSZ Közgyűlése 2022. október 12-én 143 igen, 35 tartózkodás és 5 nem szavazat ellenében ítélte el a négy ukrán régió Oroszország általi bekebelezését. A tartózkodók között szerepelt többek között Kína, India, Kazahsztán és Tadzsikisztán is. Az 5 nemmel szavazó ország a tipikus oroszbarát klub volt Szíria, Nicaragua, Észak-Korea, Fehéroroszország és természetesen Oroszország részvételével. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság így az Oroszországi Föderáció részévé vált, így ezek után eddig is kétes államiságukat nem lehet tovább vizsgálni. Oroszországhoz való csatlakozásuk tulajdonképpen csak jogi háttérrel kívánt adni az eddig is fennálló *de facto* helyzetnek. Azonban csatlakozásuk, illetve annektálásuk legalább annyira törvénytelen mint a függetlenségük. Egy törvénytelenül kikiáltott, törvénytelenül elismert „állam” bekebelezése nem tekinthető másnak, mint a nemzetközi jog semmibe vételének, megalázásának és rendkívül súlyos megsértésének.

2. Az önrendelkezés joga a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság esetében

Az eddigiek alapján világosan látszik, hogy mind a Donyecki Népköztársaság, mind a Luhanszki Népköztársaság esetében jogellenes módon került sor az elszakadásukra, függetlenségük kikiáltására és Oroszországhoz való csatlakozásukra, emellett az államiság kritériumainak sem tettek maradéktalanul eleget. De lehetett volna-e joguk és lehetőségük arra, hogy mind a kiválásuk, függetlenedésük és állammá válásuk törvényes keretek történnegy meg? A kérdés megválaszolásához a népek önrendelkezési jogát kell alapul vennünk.

Maga a népek önrendelkezési joga a dekolonizációs folyamatok nyomán alakult ki, így az önrendelkezési jog jogalanjának, a népnek eredetileg az önkormányzatisággal nem rendelkező, illetve gyámság alatti területek lakossága volt értetendő. A nép fogalma később kiterjedt a szuverén államok lakosságára, és az idegen elnyomás, hatalom

¹⁸⁶ *Mese habbal: orosz annexiók álnépszavazások Ukrajnában – helyzetkép a 218. napon.* Válasz Online internetes oldala. 2022. <https://www.valaszonline.hu/2022/09/30/ukrajna-oroszorszag-haboru-osw-nepszavazas-annexio/> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁸⁷ *A „népszavazáson” csaknem 100 százalék „támogatja” az Ukrajnától való elszakadást.* Szabad Magyar Szó internetes oldala. 2022. <https://szmsz.press/2022/09/27/a-nepszavazason-csaknem-100-szazalek-tamogatja-az-ukrajnatol-valo-elszakadast/> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁸⁸ SHEPELEVA, ANASTASIA – RZHEUTSKA, LILIA: *Ukraine: Eyewitnesses on the sham referendums.* DW internetes oldala. 2022. <https://www.dw.com/en/eastern-ukraine-eyewitnesses-speak-out-on-sham-referendums/a-63272615> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁸⁹ *Putin Signs Independence Decrees in Precursor To Seizing Ukrainian Regions.* Radio Free Europe internetes oldala. 2022. <https://www.rferl.org/a/putin-to-accept-ukrainian-regions-into-russia-sham-referendums/32057599.html> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁹⁰ KIRBY, PAUL: *Russia to formally annex four more areas of Ukraine.* BBC internetes oldala. 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63072113> (letöltve: 2022.11.16.).

és kizsákmányolás alatt élőkre is.¹⁹¹ Hogyha abból a megközelítésből indulunk ki, hogy az Ukrajnában élő oroszok idegen, tehát nem a saját országuk fennhatósága alatt élnek, akkor még jogalapjuk is lenne az ukrainai oroszoknak élni az önrendelkezési, ezáltal a függetlenségi joggal. Csakhogy az Ukrajnában élő oroszok nem képeznek népet, hanem nemzeti kisebbséget. Az oroszoknak, mint népnek van saját országa, van saját állama, így az orosz nép esetében már érvényesült a népek önrendelkezési joga,¹⁹² tehát az ukrainai oroszok nem élhetnek a népek önrendelkezési jogával. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságnak abban az esetben lett volna jogalapja, ha nem határozza meg magát az orosz világ részeként. Erre pedig a Donyecki Népköztársaság alkotmányában sor került.¹⁹³ A Luhanszki Népköztársaság alkotmányában ez nem szerepel, de nem férhet hozzá kétség, hogy hasonlóképpen határozza meg magát, mivel az ország kormányzó-pártja erősen oroszpárti.

Természetesen felvetődhet a kérdés, hogy a kisebbségeknek nem jár-e ki az önrendelkezés és a függetlenség joga. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya és az ENSZ Közgyűlés Nemzeti vagy Etnikai Vallási, és Nyelvi Kisebbségekhez Tartozó Személyi Jogairól szóló nyilatkozat ad alapot. Egyik egyezményben vagy ENSZ Közgyűlési nyilatkozatban sem fogalmaznak meg olyan tényezőket és körülményeket, amelyek egy nemzeti kisebbséget feljogosítanak a függetlenedésre. Az Egyezségokmány nem kollektíven a kisebbségi csoportok, hanem a kisebbséghez tartozó személyek jogait tisztázza, pontosabban azon állam kötelezettségeit, amely területén a kisebbséghez tartozó személy él.¹⁹⁴ A kisebbségekhez tartozó személyek jogainak nyilatkozata pedig ezeket a jogokat, illetve az államok részéről a kötelezettségek körét bővítik ki, illetve pontosítják.¹⁹⁵ A nemzeti kisebbségek tekintetében az önrendelkezés joga kimerül a belső önrendelkezésben, más szóval az autonómiában, de egy államot sem köt egy nemzetközi szerződés sem a nemzeti kisebbségeiknek járó autonómia megadásáról.¹⁹⁶ A közelmúltban tett szert nagyobb elfogadásra az a nézet, mely a nemzeti kisebbségek körének, mint jogorvoslat megadná az önrendelkezés jogát, ha a nemzeti kisebbség súlyos és következetes humanitárius jogsérelmet szenved el.¹⁹⁷ Azonban a Nemzetközi Bíróság mai napig nem állapított meg semmilyen olyan nagymértékű humanitárius jogsértést Ukrajna részéről,¹⁹⁸ ami miatt a területén élő oroszoknak joguk lett volna jogorvoslatként élni az önrendelkezés jogával.

A fentiek alapján kijelenthető, hogy a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságnak semmilyen jogalapja nem volt arra nézve, hogy akár törvényes keretek között is kikiáltssa

¹⁹¹ TÓTH NORBERT: *A népek önrendelkezési joga*. In.: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia. Nemzetközi jog rovat*, 2018. [16]-[17]. <https://ijoten.hu/szocikk/a-nepek-onrendelkezési-joga> (letöltve: 2022.11.16.).

¹⁹² Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, General Assembly, 1514(XV) 1960.

¹⁹³ Constitution of the Donetsk Peoples' Republic art. 6. sec. 5.

¹⁹⁴ International Covenant on Civil and Political Rights, General Assembly, A/2200(XXI) 1966.

¹⁹⁵ Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, General Assembly, 47/135 1992.

¹⁹⁶ TÓTH 2018, [31].

¹⁹⁷ Uo. [33].

¹⁹⁸ Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation), Judgment, I.C.J. Reports 2019.

függetlenségét és elszakadását Ukrajnától. Ebből pedig egyenesen következnek ezen területek Oroszország által való annektálásának jogszerűtlensége.

IV. Összegzés és konklúzió

A kelet-ukrán szeparatizmust jól látszik, hogy Oroszország szította az orosz nemzetiségű ukrán állampolgárok körében. Moszkva célja a konfliktus elején valószínűleg még nem az volt, hogy a kelet-ukrán területeket Oroszország területéhez csatolja, sokkal inkább az ukrán államiság meggyengítése, és Ukrajna fölötti befolyásának visszaszerzése lehetett a célja, ezt a feltételezést az alapozza meg, hogy Oroszország 8 éven keresztül nem ismerte el a szakadár államokat. A 2022-es annektálás okai a nem várt elhúzódó háború és az orosz hadsereg keserves győzelmei lehetettek.¹⁹⁹

A szeparatista vezetők, vezéralakok az Anti-majdan eseményei előtt jobbra ismeretlenek voltak a közvélemény számára, vagy épp csekély jelentőségű helyi üzletemberek voltak, akik a polgárháborús hangulatot, az anarchia elhatalmasodását és Oroszország támogatását kihasználva álltak az események élére. A Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság kikiáltása, azok kiszakadása és függetlenedése Ukrajnától teljesen jogtalan volt. A nemzetközi jog értelmében az ezeken a területeken élők nem élhettek a népek önrendelkezési jogával, így a függetlenség jogával sem, ami egyenesen eredményezi ezen államok nemzetközi jogi illegitimitás jellegét. Mindezekre alapozva magától következik, hogy ezen *de facto* államok nemzetközi elismerése jogtalan, Oroszország általi annexiójuk pedig úgyszintén, mivel a teljes nemzetközi jogi aktus origója, az önrendelkezési jogra való hivatkozás téves és érvénytelen. Mivel kisebbségek esetében az önrendelkezési jog és a függetlenség joga csak mint súlyos humanitárius katasztrófa jogorvoslata lehet, és mivel ilyen humanitárius katasztrófát a Nemzetközi Bíróság nem állapított meg, az itt élőknek még kisebbségként sem lehetett joguk az Ukrajnából való kiszakadásra. A Donyecki és Luhanszki Népköztársaság a nemzetközi jog szempontjából semmilyen körülmények között nem legitim.

Azonban a *de facto* államok esetében, ha a nemzetközi jogi legitimitás nem is adott, belső legitimitással még rendelkezhetnek, amely esetben a területükön élők támogatását és elfogadását jelenti az új önhatalmú rezsim felé.²⁰⁰ Az, hogy a Donyecki és Luhanszki Népköztársaság rendelkezik-e ilyen minőségű belső legitimitással, egyelőre nehezen lehet megmondani. Ezek a területek észak-koreai mintára igyekeznek elzárni magukat a nemzetközi közösségtől, és csak a rezsimiek által hivatalosnak titulált adatokat, híreket közlik a külvilággal.²⁰¹ Azonban a szakadár köztársaságok minden igyekezte ellenére érkeznek beszámolók a helyi viszonyokról. Ezek alapján az állapítható meg, hogy a szakadár köztársaságok egyfajta neo-sztálinista mintát mutató totalitárius államok.²⁰² Belső működésüket tekintve mindkét politikai entitást a kétpártrendszer jellemzi, azonban a törvényhozásba bekerülő és a kisebbségben lévő párt nem képez igazi ellenzékét, amely az orosz elköte-

¹⁹⁹ KOVÁCS FERENC: *Oroszország hivatalosan is annektálja Ukrajna négy újabb területét*. Index internetes oldala. 2022. <https://index.hu/kulfold/2022/09/29/haboru-orosz-ukran-konfliktus-annektalas-oroszorszag-ukrajna-vlagyimir-putyin/> (letöltve: 2022.11.19.).

²⁰⁰ KASIANENKO, In.: Bloom – Kingston (szerk.), 2021. 113 p.

²⁰¹ MANSUR MIROVALEV: Donetsk and Luhansk: What you should know about the 'republics'. *Aljazeera internetes oldala*. 2022.

²⁰² Uo.

leződés ellenében ukránbarát támogatást mutatna. Ez itteni „ellenzékek” sokkal inkább tekinthetők konstruktív ellenzéknek, melyeknek feladata a választás lehetőségének látványa, annak látszatának fenntartása.

A fentiek ellenére mégis úgy látszik, van belső támogatottsága a rezsimeknek. Ez a támogatottság azonban leginkább az itt élők remény és jövőkép nélküliségéből adódik, mely állapot a status quo elfogadását és az abba való beletörődést követeli meg az emberektől. Ebből következik, hogy az emberek kiszolgáltatottak a hatalomnak, így azok minden az államoktól kapott támogatás során egyre inkább elfogadói és támogatói lesznek a szakadár rezsimeknek. Ezt a gyakorlatot hivatott elősegíteni a Donyecki és Luhanszki Népköztársaság otthoneremtő és infrastruktúra javító programja.²⁰³ A mindennapi propaganda, Ukrajna demonizálása, Oroszország heroizálása is azt a képet erősíti az itt élőkben, hogy a fennálló helyzet jó, azt el kell fogadni, és minden erővel az Ukrajnától való elszakadást, és az Oroszországhoz való közeledést kell erősíteni. A Donyecki és Luhanszki Népköztársaságnak ezek alapján úgy látszik van belső legitimitása.

A kelet-ukrajnai helyzet kétségbe ejtő, tragikus és jelen helyzetben kilátástalan.²⁰⁴ A konfliktus hosszantartó feloldására úgy gondolom, egy olyan béke lehet a megoldás, amelynek mind Oroszország és mind Ukrajna számára hátrányosnak kell lennie. A Donyecki és Luhanszki Népköztársaság nemzetközi jogi elismerése mindkét fél oldaláról elképzelhetetlen és a fentiek alapján már ismertetett okok miatt lehetetlen. Azonban belső támogatottságuk mellett nem mehetünk el figyelem nélkül. Az itt élők 8 éve vannak kiszolgáltatva a szakadár rezsimeknek, akik újabban *de facto* Oroszország fennhatósága alá kerültek. Ha egy ilyen eseménysor után, az itt élők azonnal visszakerülnének Ukrajna abszolút fennhatósága alá, a konfliktus éveken, akár hónapokon belül újra kiéleződne. Épp ezért gondolom a lehető legméltányosabbnak azt a forgató könyvet, ha mind két állam, Oroszország és Ukrajna is veszít az érdekeiből. Oroszországnak először is le kell mondania a kelet-ukrán területekről, az annexió megszüntetéséről, és újra tiszteletben kell tartania Ukrajna területi integritását. Ukrajnának emellett le kell mondania államának unitárius és centralizált jellegéről,²⁰⁵ ezzel lehetőséget teremtve a területén élő kisebbségek autonómiájának, akár a területi, akár az általános autonómiát tekintve. A fenti állítások miatt úgy gondolom, hogy a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaság a jövőben, ha akár más néven és más jogállásban is, de tovább fog élni.

²⁰³ KASIANENKO 2019, 124. p.

²⁰⁴ KNISPEL, SANDRA: *When will the war in Ukraine end? And how?*. University of Rochester internetes oldala. 2022. <https://www.rochester.edu/newscenter/when-will-the-war-in-ukraine-end-536402/> (letöltve: 2022.11.20.).

²⁰⁵ Constitution of Ukraine, art. 132. <https://www.refworld.org/pdfid/44a280124.pdf> (letöltve: 2022.11.20.).

DÁNIEL BENSE

Changes in the status of the Donetsk and Luhansk
People's Republics from 2014 to the present

(Summary)

The reasons behind the Russian-Ukrainian conflict, which escalated into war on 24 February 2022, are complex. The outbreak of war was immediately preceded by Russia's recognition of two states not recognised by the international community, the Donetsk and Luhansk People's Republics. With this move, Moscow aimed to obtain a *casus belli* against Ukraine. In my thesis, I will examine one of the causes of the Russian-Ukrainian conflict, the nature of the two breakaway states in eastern Ukraine. In my work, I seek to answer the question of what triggered the secession of these territories from Ukraine, the quality of statehood of the resulting state formations, and the factors that confer external and internal legitimacy on these *de facto* states. In addition to presenting the Donetsk and Luhansk People's Republics, my work also aims to offer a solution to the conflict in eastern Ukraine. In my thesis, I will use the works of domestic, foreign and Ukrainian authors and publicists to find the reasons for the secession of the above-mentioned republics, using their "constitutions" to describe their internal functioning. I will examine their external legitimacy through international law, and use local reports, news reports and descriptions from Ukrainian and Russian and local news agencies to decipher their internal legitimacy. In preparing my work, I have tried to get the fullest possible picture of the Donetsk and Luhansk People's Republics from as many different perspectives as possible, because I believe that without understanding the creation of these 'states', no lasting and equitable solution to the region's problems can be found.